

HALKIN BİRLİĞİ'NİN
Yarı-Feodalizm Anlayışının
ELEŞTİRİSİ

TÜSTAV

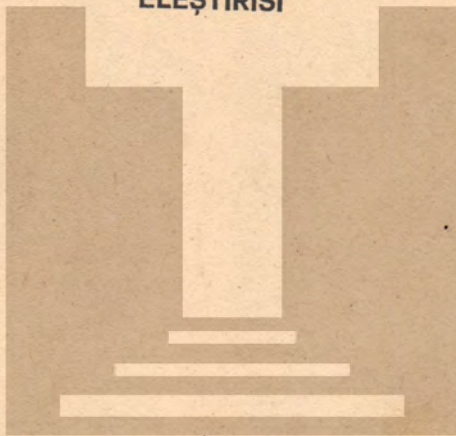

HALKIN KURTULUŞU

YAYINLARI

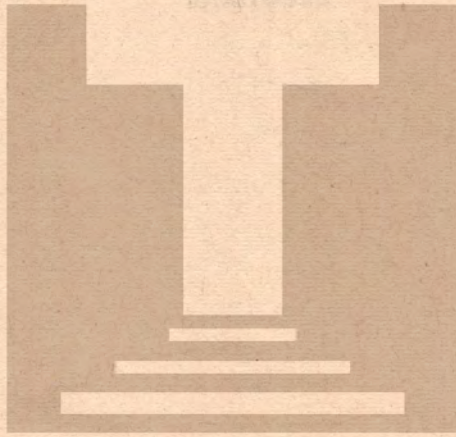
10617127

HALKIN BİRLİĞİ'NİN
yarı - feodalizm anlayışının
ELEŞTİRİSİ

TÜSTAV

Halkın Kurtuluşu Yayınları : 7

TÜSTAV

Dizgi : Doğruluk Matbaası

Baskı : Haşmet Matbaası

Kapak Baskı : Ümit Ofset

Baskı Tarihi : Aralık 1977 — İSTANBUL

Yönetim Yeri : Ordu cad. Selimpaşa sok.

Hocaoğlu İşhanı No. 5

Aksaray - İSTANBUL

Yazışma Ad: P.K. 1107 Sirkeci - İst.

Sorumlu Yönetmen: Veli Yılmaz

HALKIN BİRLİĞİ'nin
yarı-feodalizm anlayışının
ELEŞTİRİSİ

TÜSTAV

HALKIN KURTULUŞU
YAYINLARI

İÇİNDEKİLER

Halkın Birliği ölkemizin yarı - sömürge, yarı - feodal yapısını inkar ederken Boran ve Aydınlık revizyonizminin tezlerine doğru kayıyor	7
Halkın Birliği yarı - feodalizmden ne anlıyor	16
Halkın Birliği, ölkemizde feodalizmin Prusya tarzı tasfiye edilebileceğini savunurken, üretici güçlerin gelişmesinin önündeki engelleri nasıl bir bir ortadan kaldırıyor?	41
SONSÖZ	64

TÜSTAV

**HALKIN BİRLİĞİ ÜLKEMİZİN YARI—SÖMÜRGE,
YARI—FEODAL YAPISINI İNKAR EDERKEN,
BORAN VE AYDINLIK REVİZYONİZMİNİN TEZLERİNE
DOĞRU KAYIYOR.**

Bilindiği gibi Halkın Birliği, ülkemizde emperyalizmin uzantısı komprador bir kapitalizmin hakim hale gelmiş olmasından hareket ederek, yarı—feodal bir yapıya sahip olamayacağını ve bu tanımlamanın ülkemiz için günümüzde geçerli olmadığını iddia etmektedir. Halkın Birliği, bunu yaparken önce, «**yarı feodal yapı**» kavramını, (*) sonra da **ülkemizde gelişen kapitalizmin niteliğini** çarpıtmakta ve bunun sonucu olarak, genel planda ne söylerse söylesin, **yaptığı somut sosyo—ekonomik yapı tahlillerinde**, Türkiye'nin, yalnız yarı—feodal değil, aynı zamanda yarı—sömürge bir ülke olduğunu da red ve inkâr etmektedir. Böyle bir yaklaşımın beraberinde Leninist emperyalizm teorisinin bir çarpıtılmasını getirmemesi imkânsızdır, ve nitelik böyle de olmaktadır.

Bütün bunların doğal bir sonucu da ülkemizde emperyalizmin, komprador kapitalizmin ve feodal kalıntıların, üretici güçlerin gelişmesinin önünde fiilen bir engel olmasının ve bunların **ancak ulusal ve demokratik nitelikteki köklü bir halk devrimiyle ortadan kaldırılabileceğinin** inkârına gidilmesidir. Burada şunu tekrar vurgulamakta yarar var. Halkın Birliği, genel planda emperyalizmin, komprador kapitalizmin ve feodal kalıntıların üretici güçlerin gelişmesinin önünde engel olduğunu, bunların **ancak devrimle ortadan kaldırılabileceğini**, ülkemizde gelişen kapi-

(*) Yazıdaki bütün alt çizgileri bize aittir.

talizmin komprador kapitalizmi olduğunu vb. kabul etmekte ve savunmaktadır. Fakat, bu durum, yaptığı somut sosyo—ekonomik yapı tahlillerinde (*) meseleye bunların tümünü inkar eden bir bakış açısıyla yaklaşmasını engellemektedir.

Böylece gerçekte savunulan «üretici güçlerin gelişmesi teorisi olmakta, bunun ardından da, geçmişte bir devrim olmadan yarı—feodal yapı nasıl tasfiye (!) edildiyse, gelecekte de feodal kalıntıların «Prusya tarzı» bir gelişme sonunda tamamen tasfiye edilebileceği iddia edilmektedir. Toprak meselesinin evrimci yoldan da halledilebileceği —ki bu, köylü meselesinin de halledilmesi demektir— zaten bunun böyle olmasına da pek bir şey kalmadığı açıkça savunulmaktadır.

Toprak ve köylü meselesinin demokratik devrimin özünü teşkil ettiği gözönüne alınırsa, o zaman, Halkın Birliği'nin düşünce silsilesinin kendiliğinden, ya demokratik devrimin özünün toprak devrimi olduğunun inkarını, ya da demokratik devrimin evrimci yoldan da tamamlanabileceğinin kabulünü içerdiği anlaşılabilir. (**)

Biz somut bir meselede, o meseleye bakış açısının, genelde söylenen sözlere göre çok daha önemli ve belirleyici olduğunu düşünüyoruz. Bu yüzden de, Halkın Birliği'nin görüşlerindeki öz ile biçim arasındaki bu çelişmenin üzerine gidilmesi, bunun açığa çıkarılması ve bu görüşlerin hayata geçirilmesinin mutlaka önüne geçilmesi için yo-

(*) Bu yazının konusu Halkın Birliği'nin sosyo - ekonomik yapıyı inceleme yönteminin eleştirilmesi olduğu için, Halkın Birliği'nin görüşlerindeki çelişmelerin yalnızca bu alandaki yansımaları üzerinde durulacaktır.

(**) Şunu da belirtelim ki, Halkın Birliği bu sonuçları, ne birini ne de ötekini, şimdiye kadar yayın organlarında açıkça savunmamıştır).

ğun bir ideolojik mücadeleinin açılması ve yürütülmesinin proleter devrimcilerin tümünün önünde acil bir görev olarak durduğu görüşündeyiz.

Halkın Birliğinin sosyo—ekonomik yapı tahlillerine ışık tutan bakış açısı yeni bir şey değildir. Yakın geçmişte bu görüşlerin belli başlı iki savunucusundan birincisi, iddiaların üzerini Lin Biaocu dogmatizmle itina ile örten, Aydınlık oportünizmi, diğeri Boran revizyonizmiydi.

Halkın Birliğinin, Aydınlık oportünizminin sosyo—ekonomik yapı tahlillerini eleştirirken, 8. sayısında söylediği şu sözler herkes için uyarıcı olmalıdır: «.—Aydınlık'ın bütün söylediklerini toparlarsak.. Prusya yolundan kapitalizme geçişin temel özelliklerinin, Türkiye tarımında da görüldüğünü... kabul ettiğini söyleyebiliriz... Bu konuda aramızdaki fark, bizim, sürecin gelişmesinin daha ileri bir aşamasında bulunduğumuzu söylememiz, sürecin gelişmesinin kaçınılmaz sonucunu açıkça belirtmemiz ve süreci adıyla anmamızdır. Aydınlık ise sürecin daha geri bir noktasında bulunduğumuzu söylüyor. Sürecin gelişmesiyle nasıl bir sonuca ulaşacağı meselesinde farklı şeyler söylüyor, genel olarak bu noktayı karanlıkta bırakıyor, sürecin adını ise anmıyor. Ve sonra da Prusya yolundan geçişi mümkün gören bizlere, bütün bu kabulleri yaptığı halde, saldırmaktan, devrimcilerdeki geri bilince seslenerek kafa karıştırmaktan geri durmuyor...». Bu söylenenlere şunlar da eklenebilir. Türkiye'de «Prusya yolundan geçişi» yalnız «mümkün gören»ler değil, onun pratikte gerçekleştiğini, böylece de toprak ve köylü meselesinin esas olarak halledildiğini, feodalizmin tasfiye edildiğini, bunlara bağlı olarak siyasî demokrasinin, eksik ve gedikleriyle de olsa bugün mevcut olduğunu ve bütün bunların bir sonucu olarak da, ülkemizde demokratik devrimin esas olarak tamamlandığını, önümüzdeki adımın artık sosyalist devrim olduğunu iddia edenler de vardır. Halkın Birliği'nin, Aydınlık oport-

tünistleri ile arasındaki fark, kendi ifadesiyle, «sürecin gelişmesinin daha ileri bir aşamasında» bulunduğu, «sürecin gelişmesinin kaçınılmaz sonucunun açıkça» belirtilmesi noktalarında ise, o zaman, bu konudaki Boran revizyonistleri ile arasındaki fark da, ister istemez sürecin gelişmesinin biraz daha gerisinde bulunduğu ve o kaçınılmaz sonucun, henüz gerçekleşmediği noktalarında olmasıdır. Aydınlik oportünizmi, Boran revizyonizmi ve bunlara benzer her türden oportünist—revizyonist akımların üzerinde birleştiği temel, Türkiye «sol»unda elli yılı aşkın bir süredir tartışılmaz dogmalar gibi kabul edilmiş olan sağ oportünist—revizyonist tezlerdir. Bu tezlerin hepsinin ortak ve en önemli noktasını da, üstü örtülü ya da açık olarak «millî kurtuluş savaşından sonra ülkemizde sanayi temeline dayalı millî bir kapitalizmin gelişmiş olması ve bu kapitalizmin bugün artık emperyalizme bağlanmış olsa da millî temelini koruduğu» görüşü oluşturmaktadır.

1970'lerin başlarında bu tezin en sinsi savunucusu Aydınlik oportünizmiydi. O, bir yandan Borancı tezleri savunmaya devam ediyor, diğer yandan «Mao Zedung düşüncesi» diye reklam ettiği Lin Biao'nun dogmatizmini (*) (ki bu dogmatizm revizyonizmin ikiz kardeşinden başka bir şey değildi.) bu revizyonist tezlerin üzerine örtü olarak kullanıyordu. O tarihlerde, PDA oportünizminden kendini sıyrılmaya kalkan bir çok dürüst devrimci, elli yıllık oportünizm ve revizyonizm platformunun karşısında gençlikleri, tecrübesizlikleri ve Marksizm - Leninizmi kavrayışta yetersizlikleri yüzünden, doğru Marksist - Leninist bir platform inşa edemedikleri için, ya Borancı tezlerin, ya da bu tezlere

(*) Aydınlik oportünizmi, Mao Zedung'un fikirlerini hiç bir zaman gerçekten savunmamış ve uygulamamıştır. Marksizm - Leninizmin evrensel gerçeğinin Çin devriminin somut pratiğine yaratıcı bir biçimde uygulanması ve geliştirilmesi olan bu fikir-

Mao Z. Ç. 'ni
millî bir olgı gibi görüyor.

çürük ve kof «sol» bir tarzda karşı çıkararak. Lin Biao'cu dogmatizmin etkisinde kaldılar.

Aşağı yukarı aynı gelişmeler başka biçimlerde, Mihri Belli revizyonizminin hüküm sürdüğü cephede de oldu. 71 Direnişi, elli yıllık oportünizme ve revizyonizme şu ya da bu biçimde karşı çıkan, ama, onun yerine doğru Marksist - Leninist bir platform inşa edemedikleri için de, aynı temelden kaynaklanan «sol» hatalardan kendilerini kurtarmayan devrimci unsurların kötü bir mirasa (bunu söylemek geçmişten kalan mirasın çok tali olan iyi yönlerini inkar anlamına gelmez) ihtilalci eylemleriyle karşı çıkma girişimlerinin bir ürünüydü. «Sosyalist hareketin, işçi sınıfı hareketiyle şimdiye kadar hiç bir dönem kaynaşamadığı ülkemizde, 71 Direnişine katılan hareketlere de damgasını vuran küçük burjuva sınıf yapısı oldu.

Bütün bu hareketlere katılanlar içerisinde, bu hareketlerin ortak özelliklerinin tümünü içermesine rağmen Marksizm - Leninizmden en fazla etkilenmiş olanı İbrahim Kaypakkaya'nın görüşleriydi. Şu anlamda ki, o, geleceksel revizyonist—oportünist tezlerin aşağı yukarı tümüne ideolojik açıdan saldırdı. Bunlar, başlıca, Türkiye'nin sosyo—ekonomik yapısı, Kemalizm meselesi, Milli mesele, Türkiye'de gelişen kapitalizmin niteliği, köylü meselesi, faşizm, TKP'nin geçmişine yaklaşım, mevcut devlet me-

lerin özü, ülke gerçeğinin Marksizm - Leninizm'in evrensel ülkeleri ışığında incelenerek doğru bir şekilde tanınması ve devrim yapılarak değiştirilmesidir. Aydınlik oportünizmi şimdiye kadar ne ülkemizi doğru bir şekilde tanıyabilmiş, ne de ülke gerçeğini devrim yoluyla değiştirmek için en küçük bir niyet taşımıştır. Onun bütün yaptığı «Mao Zedung Düşüncesi» bayrağını sallayarak Marksizm - Leninizmi ve ondan kopardığı Mao Zedung'un devrimci fikirlerini inkar etmektir. Bu işi en iyi yapanlardan biri Lin Biao olduğu içindir ki, biz buna Lin Biao'cu dogmatizm diyoruz.

kanizmasının şiddet yoluyla yıkılması, cephe ve ittifaklar politikası idi. Ama, o, bunu yaparken, bu meselelerin he- men tümünde esas olarak «sol» türden hatalar yaptı ve bu hatalarıyla en başta da Aydınlık oportünizminin eline bü- yük kozlar verdi.

Konumuz İ. Kaypakkaya'nın eleştirisi olmadığı için bunları kısaca özetlersek: Türkiye'nin yarı—sömürge yarı —feodal yapısını vurgularken, o zamana kadar yarı—feo- dal yapı kavramının feodalizmin hakimiyetiyle özdeş tutul- masının da etkisi ile Türkiye'de kapitalizmin gelişmesini küçümsedi, buna karşılık feodalizmin varlığını abarttı. Bu- nun sonucu olarak, baş çelişmeyi feodalizmle köylülük ara- sında olarak tespit etti. (O zaman Aydınlık oportünizmi de lâfta aynen bunları söylüyor, ama Türkiye tahlillerinde bu söylediklerinin hiç birini temel almıyordu.)

Kemalizm meselesinde elli yıldır hüküm süren kuy- rukçu görüşlere karşı çıktı, ama bunu yaparken, Kemaliz- mi'nin ilk baştaki millî kurtuluşçu niteliğini ve millî ticaret burjuvazisine dayanan sınıf karakterini inkâr etti. Onu başından beri komprador burjuvazinin bir hareketi olarak gördü ve millî kurtuluş savaşının önemini küçümsedi.

Millî meselede, o zamana kadar kimsenin ağzına al- madığı, alsa da gereğini yapmadığı, ulusların kendi kade- rini tayin hakkını vurgular ve sözde «komünist»lerin, ha- kim sınıfların Kürt ulusu üzerindeki zulüm ve baskılarını temize çıkarma, ona suç ortaklığı etme tavrını eleştirir ve teşhir ederken, emperyalizm çağında, millî meselenin bur- juva demokratik devrimler çağında olduğu gibi esas ulu- sal burjuvazilerin kendi pazarlarına hakim olma meselesi olmaktan çıktığını, kapsamının genişlediğini ve genel ola- rak, halkların, bir dünya sistemi haline gelmiş olan em- peryalizmin ve feodalizmin boyunduruğundan kurtuluşu meselesine dönüştüğünü, uluslararası proleter—sosyalist devrimin bir parçası haline geldiğini göremedi.

Türkiye’de gelişen kapitalizmin esas olarak millî değil, komprador karakterde bir kapitalizm olduğunu vurguladı, ama onun uluslararası finans—kapital ile doğru bir ilişkisini kuramadı, tekelci kapitalizm olduğu meselesini açamadı ve bunun sonucu olarak da, komprador kapitalizmini, ticaret kapitalizmine indirgeyerek gelişme derecesini küçümsedi.

Köylülüğün ve işçi—köylü ittifakının önemini vurguladı, ama köylülüğün farklılaşmasını önemsemedi, işçi sınıfı içinde çalışmaya gerektiği önemi vermedi, fiiliyatta onu inkâr etti ve bir köylü devrimcisi gibi hareket etti.

Türkiye’de faşist diktatörlük değil, burjuva demokrasisi olduğu (*) iddialarına karşı çıktı, ama faşist diktatörlük meselesini doğru bir şekilde koyamadı. Bunun sonucu olarak, burjuva demokrasisi ile iç içe geçmiş bir faşizm anlayışını ifade eden anti—marksist yarı—faşizm tanımını kullandı. Onun faşizm konusundaki bu yaklaşımı, Mahir Çayan’ın «Yarı—sömürge tipteki sürekli faşizm» anlayışından özünde farksızdı.

TKP’nin geçmiş sağ oportünizmini ve revizyonizmini «proleter—devrimci miras» olarak yutturmaya kalkan Aydınlık ve M. Belli oportünizmi gibi iflah olmaz oportünistlere karşı mücadele etti. Ama bu meselede de «sol» hatalar yaptı. Bu konudaki görüşleri de 71 Hareketine katılan diğer bir kısım akımlar arasında yaygın olan görüşlerden farksızdı. Yine bu akımlarla aynı temelde, mevcut devlet mekanizmasının şiddet yoluyla yıkılması sorununu güdeme getirdi. Ama tıpkı «emperyalizmin üçüncü bunalım dönemi» teorisi gibi bir teori olan, Lin Biaocu, «emperyalizmin toptan çöküş çağı» tahlillerini savundu. Bu teorinin, Marksist—Leninist devrimci durum tanımının subjektivist bir

(*) O zaman bu sınırlı demokrasi, 27 Mayıs demokrasisi, Filipin tipi demokrasi diye adlandırılıyordu.

yorumuyla kaynaştırılması sonucu, kitlelerden kopuk bir «öncü savaş»a girişti.

Cephe ve ittifaklar meselesinde de hatalar yaptı. «Bir kaç bölgede kızıl siyasî iktidar kurulmadan» halkın birlik cephesinin kurulamayacağı düşüncesiyle cephe faaliyetini reddetti. Böylece de, Şefik Hüsnü'den Doğu Perinçek'e kadar uzanan «kuyrukçu cephe mimarları»nın eline koz verdi.

Sonuç olarak Kaypakkaya'nın siyasî çizgisi, kendinden koptuğu Aydınlık oportünizminin eklektik bir biçimde savunduğu, Borancı revizyonist ve Lin Biaocu dogmatik görüşlerden bir bölümünün reddedilmesi, diğer bölümünün ise sistemleştirilmesi ve hayata geçirilmesi çabalarının bir ürünü olarak ortaya çıktı. (*) Ama dogmatizm ve revizyonizm birbirlerini doğuran ve güçlendiren iki sapmadır. Bu niteliklerinden ötürü de, asli ve tali olarak rolleri değişse bile her zaman içiçe bulunurlar ve bulunmuşlardır. (**)

Türkiye'de, 1971 Hareketine katılan, ya da bu hareketin önderlerinin görüşlerini benimseyenler içinden çıkan, proleter devrimci olma yolunda ilerleyen unsurların, 71'in «sol» ve sağ hatalarının, kaba ve yetersiz de olsa bir eleştirisini yaptıkları bilinmektedir. Ancak şu da açık bir gerçektir ki, bu eleştiri, 71 hareketinin küçük burjuva ihtilâlcisi «sol» yanlarını esas hedef olarak almıştı. Genel olarak Marksizm - Leninizmin, özel olarak da ülkemiz devri-

(*) Şunu belirtmek gerekir ki, Aydınlık'da Borancı revizyonizm özü belirliyor, diğerinden, yani Lin Biaocu dogmatizmden ise başlarını belaya sokacak «zararlı» kısımları atıldıktan sonra bir örtü olarak yararlanılıyordu.

(**) Aydınlık oportünizminin «proleter devrimci geçmiş»leri meselesini ve İ.K.'nın görüşlerinin eleştirisini ayrıca ele alacağımızdan burada bunlar üzerinde daha fazla durmuyoruz.

minin somut meselelerini kavrayışta eksiklik ve yetersizliklerle bir arada yürütüldüğü, maceracılığa temel olan elli yıllık revizyonist, reformist çizgiyi mahkum etmede geri kalındığı için de sağ, reformist görüşlerin belli ölçülerde güçlenmesine sebep olmuştur. Devrimin teori ve pratiğine ilişkin bütün meselelerde, sağcı ve reformist görüşlerin bir sistemleştirilmesinden ibaret olan «Üç Dünya Teorisinin» genel bir kabulü ve bu teoriyi şu ya da bu ölçüde hayata geçirme çabalarının —bu çeşitli hareketlerde değişen ölçülerde olmuştur— ortaya çıkması bile, tek başına bu söylenenlerin doğruluğunu kanıtlamaya yeten bir delildir. Bu sağcı teoriye, öteden beri koruduğu ve geliştirdiği sağ reformist tezlerle tamamen uyduğu için mal bulmuş mağribi gibi sarılan Aydınlık oportünizminin kazandığı itibar, proleter devrimci olarak ilan edilmesi ve zehirli reformist tezlerini çeşitli hareketler içinde şu ya da bu ölçüde yayabilmesi, tamamen bu gelişmelerin bir sonucudur.

Bu sağcı reformist teorinin reddedildiği ve Aydınlık oportünizminin artık hakkettiği sıfatla anıldığı bugün, proleter devrimci olma yolunda ilerleyen ve daha da ilerlemek isteyen herkes, geçmişte reformizme açılan kapılardan içeri giren her türlü sağcı, reformist—revizyonist görüşe karşı özel bir dikkat göstermeli, bunları bulup çıkarmalı, bunların dürüst bir biçimde özeleştirisini yapmalı ve onlara karşı amansızca mücadele etmelidir.

Proleter devrimcilerin birliği sorununun gündeme geldiği günümüzde, bu birliğe giden yolun eylemde birlik yanında, ideolojik alanda, alabildiğine yoğun bir mücadeleden geçtiği unutulmamalıdır. Marksizm—Leninizm ilkeleri temeli üzerinde sağlanacak irade ve eylem birliğinin çelikten bir sembolü olması gereken devrimci proletarya partisi böyle bir mücadele olmadan inşa edilemez.

Halkın Birliği'ne yönelttiğimiz eleştiriler, bu çerçevede içinde ele alınmalı ve değerlendirilmelidir.

HALKIN BİRLİĞİ YARI—FEODALİZMDEN NE ANLIYOR?

Halkın Birliği, bütün iddialılığına rağmen bu soruya açık ve kesin bir cevap verememekte, ya da başka bir deyişle «açık» ve «kesin» olarak verdiği cevaplar birbiriyle çelişmektedir. Bu cevapları şöyle ifade edebiliriz:

1 — «Yarı—feodal yapı, feodalizmle kapitalizmin her türdeki bileşimini değil; gelişen kapitalizm tarafından değişikliğe uğratılmasına rağmen temelleri korunan feodalizmin, bu şekliyle (yarı—feodal şekliyle) çelişmenin esas yönünü oluşturduğu **bileşimini** ifade eder. Bunun anlamı ekonominin hakim teşkilatının yarı—feodal karakterde olmasıdır.» (H.B. Sayı 5 Aydınlık Eleştirisi.)

2 — «Lenin, yarı—feodal ekonomi sistemini, emek—hizmeti sistemi terimiyle ifade etmektedir.» (H.B. Sayı 7 agy.)

Bu söylenenlerin ne anlama geldiği üzerinde duralım: Birinci tanıma göre, yarı—feodal yapı, «feodalizmle kapitalizmin her türdeki bileşimini değil», feodalizmin hakim olduğu bir **bileşimini** ifade eder. Dolayısı ile kapitalizm hakim hale gelince, artık yarı—feodal yapıdan söz edilemez.

Halkın Birliği, bu alıntının hemen yukarısında, Aydınlık'ı, feodalizmle kapitalizmin her türden bileşimini yarı—feodalizm olarak nitelendirmekle eleştiriyor. Şunu hemen belirtelim ki, Aydınlık her konuda olduğu gibi bu konuda da birbiriyle çelişen bir sürü laf etmesine ve bulanıklık içinde olmasına rağmen böyle bir görüşü savunmamaktadır. Aksine Aydınlık, yarı—feodalizmi tam da Halkın Birliği'nin anladığı gibi anlamaktadır. Onun içindir ki, «bu nasıl olmaktadır? Bir ülke hem kapitalist, hem de «yarı—feodal yarı—sömürge» olabilir mi? Ya biridir ya da öteki.»

(Aydınlık, S. 73) diyebilmekte ve ÷lkemizi yarı—feodal olarak nitelendirirken, aynı zamanda, hakim üretim tarzının feodalizm olduğunu iddia etmektedir. Yine aynı anlayış Boran revizyonizmi ve onun tezlerini savunan diğer revizyonist akımlarda da mevcuttur. Bunlar da aynı anlayışla, Türkiye’de kapitalizm hakim olduğu için «yarı—feodal» tanımlamasının Türkiye için kullanılamayacağını iddia etmekte, yalnız fazladan kapitalizmin hakimiyetini kabul ederken, demokratik devrimin de esas olarak tamamlandığını savunmaktadırlar.

Bütün bunlar bir yana, Halkın Birliği’nin yukardaki tanımından çıkan sonuç şudur. Yarı—feodal yapı, feodalizmle kapitalizmin, feodalizmin hakim olduğu bir **bileşimidir**.

Şimdi ikinci tanıma geçelim: Buna göre, «Lenin, yarı—feodal ekonomi sistemini emek—hizmeti sistemi terimi ile ifade etmektedir.»

Burada da şunu hemen belirtelim ki, Lenin, «yarı—feodal ekonomi sistemi» derken, emek—hizmeti sistemini değil, «çok çeşitli bileşimler halinde iki ana sistem», «emek—hizmeti sistemi ve kapitalist sistem»den oluşan, «yarı—feodal toprak beyliği ekonomisi»nden bahsetmekte, bunun dışında emek—hizmeti sistemini; bir kez bile «yarı—feodal sistem» olarak nitelendirmemektedir. Bu konuda söyleyeceklerimize geçmeden önce, Lenin’in emek—hizmeti sisteminden ne anladığını ortaya koyacak bir kaç alıntı yapmamız gerekiyor. Böylece Halkın Birliği’nin aklındaki yarı—feodalizmin ne olduğu konusunda biraz daha açıklık kazanacağız.

«Köylülüğün farklılaşmasını geciktiren kırsal bölgelerimiz iktisadındaki bir başka **önemli olgu da, angarya iktisadının kalıntıları yani emek—hizmetidir**. Emek—hizmeti, emeğin aynı olarak ödenmesine, dolayısıyla da, meta üretimindeki zayıf gelişmeye dayanır...» (Lenin, Rusyada Kapitalizmin Gelişmesi, s. 166)

«Serfliğin kaldırılmasıyla, angarya iktisadının temelleri sarsıldı. Köylünün çiftliği, toprak beyininkinden ayrıldı... Ama, tümüyle farklı bir sisteme (kapitalizme. HK) geçiş, iki farklı nedenden ötürü, kuşkusuz hemen gerçekleşemezdi. Birincisi kapitalist üretim için gerekli olan koşullar henüz mevcut değildi. Ücret karşılığı çalışmaya alışkın bir insan sınıfı gerekiyordu; köylüye ait aletlerin yerine toprak beyininkiler geçmeliydi;... Bir başka nedeni de, eski angarya iktisat sisteminin temellerinin sarsılması ama henüz tümüyle yıkılmamasıydı... Köylülerin çiftlikleri toprak beylerinkinden tümüyle ayrılmış değildi...» (Lenin a.g.e. s. 170 — 171)

«Demek ki, kapitalist iktisat hemen doğamaz, angarya iktisadı da hemen yokolamazdı. Bu yüzden de, mümkün olan tek iktisat sistemi hem angarya sisteminin hem de kapitalist sistemin özelliklerini birleştiren, geçici bir sistemdi... Geçici bir döneme özgü sayısız türde biçimlere sahip olan çağdaş toprak beyi tarımı, çok çeşitli birleşimler halinde iki ana sistemden ibarettir... emek—hizmeti sistemi (Lenin'in dipnotu; şimdi «angarya» terimi yerine, «emek—hizmeti» terimini koyuyoruz, çünkü, bu ikincisi, daha büyük ölçüde Reform sonrası ilişkileri yansıtmaktadır...) ve kapitalist sistem. Birinci sistem, toprak beyine ait toprakların, komşu köylülere ait aletlerle ekilmesidir (ödeme, ister işe göre ücretteki gibi para olarak, ister yarıcılıkta olduğu gibi ürün olarak, ister toprak ya da yer olarak yapılıns) ödemenin biçimi, bu sistemin temel niteliğini değiştirmez. Bu doğrudan doğruya angarya iktisadının bir kalıntısıdır... Yukarda adı geçen sistemler, gerçekte en çeşitli ve görülmemiş biçimlerde iç içe geçmişlerdir.» (Lenin a.g.e. s. 171 —172)

«Emek—hizmeti... son derece çeşitli biçimler alır. Bazen, köylüler, parasal bir ödeme karşılığında, kendi aletleriyle, toprak sahibinin tarlalarını ekmeyi yükümle-

nirler... Bazan da köylüler, ya bütün borç, ya da faizi karşılığında çalışmayı yükümlenerek borca tahıl ya da para alırlar... Bazı hallerde, köylüler «başkasının mülküne tevavüz ettikleri için» çalışırlar... ya da sadece «saygı nede niyle» yani, bedavadan ya da bir kadeh içki karşılığında çalışırlar ki, toprak beyinin vereceği öteki «işleri» kaybetmesinler. Son olarak, ya yarıcılık biçiminden ya da doğrudan doğruya kirayla tutulan toprak için, kullanılan yerler vb. için çalışma biçiminde toprak karşılığında emek—hizmeti çok yaygındır. Kirayla tutulan toprak için ödeme, çoğu kez, çok değişik biçimler alır, hattâ bunlar bazan birleşirler, öyle ki, **para-rantın yanı sıra, aynı—rantı ve «emek—hizmetini» de görürüz..** (Lenin a.g.e. s. 175.)

«Özellikle ilginç bir emek—hizmet biçimi de, toprak karşılığında emek—hizmeti, yani, emek—hizmeti ile kiralama ve kiranın aynı olarak ödenmesi denen şeydir. Bundan önceki bölümde köylülerin kirayla toprak tutmalarında, kapitalist ilişkilerin nasıl kendini gösterdiğini gördük; burada ise sadece **angarya iktisadının bir kalıntısı** olan (angarya iktisadı mevcutken, toprak beyi, köylü kendisi için çalışsın diye köylüye toprak verir. Toprak, emek—hizmeti temeli üzerinde kiralandığında sorunun iktisadî yönünün aynı olduğu ortadadır) ve bazan farkedilmeden, ufak toprak parçaları dağıtarak, malikaneye tarım işçileri sağlama biçiminde, kapitalist sisteme geçen, «kirayla tutma»yı görüyoruz... (Lenin a.g.e. s. 176)

«...Yukarda anlatılanlardan bugünkü toprakbeyi tarımında uygulanan biçimiyle, emek—hizmetinin iki tipe ayrılması gerektiği sonucu çıkar: (1.) Ancak çeki hayvanlarına ve aletlere sahip bir köylü çiftçinin yapacağı emek—hizmeti ve (2) hiç alete sahip olmayan bir kır proletaryasının yapabileceği emek—hizmeti... sonuncu tip, hiç sezilmeyen bir dizi geçişlerle kapitalizmle kaynaşarak, doğrudan doğruya kapitalizme geçişi oluşturur... Emek—hiz-

metnin kapitalizm tarafından yok edilmesi süreci içinde, ağırlık merkezinin birinci tip emek—hizmetinden ikincisine kayması büyük önem taşır... (Lenin a.g.e. s. 181 — 182)

«...Böylece, tarım tekniğindeki değişimin, emek—hizmetinin kapitalizm tarafından yok edilmesine kopmaz bağlarla bağlı olduğu ortaya çıkar. Bu açıdan özellikle ilginç olan bir husus da, bu yok edişin tedricen yer almasıdır: Çiftçilik sistemi, şimdiye kadar olduğu gibi emek—hizmeti ile kapitalizmi birleştirmektedir, ama esas ağırlık yavaş yavaş birinciden ikinciye kaymaktadır. (Lenin a.g.e. s. 193)

«... Modern Rus tarımının hakim feodal biçimi, bağlılık ve emek—hizmetidir.» (Lenin Son Supap, H.B. Çeviri, s. 8.)

«...Kapitalist ilişkilerin yanı sıra Avrupa Rusya'sındaki bütün katıksız Rus illerinde onları arka plana iterek, köylülerin kendi araçları ve çiftlik hayvanlarıyla toprak ağasının toprağını ekmesi, yani **eski angaryanın bir devamı olan emek—hizmeti...**» (Lenin a.g.y.)

«Bildiğimiz gibi, angarya sistemi, özellikle Avrupa Rusya'sının merkezi, geleneksel olarak Rus kalmış illerinde, tarımımızın can evinde yaygındır. Emek kiralınması denenecek şey, angarya sisteminin doğrudan doğruya devam etmesinden ve varlığını sürdürmesinden başka bir şey değildir...» (Lenin, Rusya'da Toprak Sorununun Özü, çeviri H.B.,S.6)

Alıntılar kuşkusuz çok uzun oldu. Ancak Lenin'in ne söylediğini, H.B.'nin bundan ne anladığını ve anladığı şeyin de bir başka anlayışı ile nasıl çelişmekte olduğunu gösterebilmek için bunlar gerekiyordu.

Bu alıntılar dikkatli bir şekilde okunursa ancak şu sonuçlar çıkarılabilir. Emek—hizmeti: «angarya iktisadının kalıntısı», feodal sistem kapitalizm tarafından parçalanmaya başladığında, angarya, yani emek—rantın çok değişik biçimlerde «temel niteliği» değişmeksizin devam

eden hali, «modern Rus tarımının hakim feodal» bir biçimi, «eski angaryanın bir devamı» ve, «onun doğrudan doğruya devam etmesinden ve varlığını sürdürmesinden başka bir şey değildir» Yani, emek rantın gelişen meta ekonomisi koşullarında, değişik biçimler altında, bir devamıdır. Emek hizmeti sistemine gelince: Lenin'in bununla anlatmak istediği, feodal sistemin parçalanması sonucu ortaya çıkan her türlü **feodal** kalıntı, feodal sömürünün (ürün-rant, para—rant, emek—rant ya da başka bir deyişle «emek hizmeti») devam eden biçimleridir.

Halkın Birliği ilk tanımında, yarı—feodal yapı, sistem vs. den, feodalizmle kapitalizmin bir **bileşimini** anlıyordu. Oysa burada söz konusu olan bir bileşim değil, «angarya sistemi» yani, **feodalizmin** parçalanmaya uğramış da olsa, «doğrudan doğruya bir devamı», bizzat kendisidir.

Yukarıdaki alıntılarda görüldüğü gibi, Lenin, bir bileşimden de bahsetmektedir, ama bu, HB'nin iddiasına göre, Lenin onu yarı—feodal olarak nitelendirdiğine göre, (böyle bir nitelendirmeyi, Lenin'in hiç bir yerde yapmadığını bir kere daha tekrarlayalım), kendisi her şart altında feodalizmle kapitalizmin bir bileşimi olması gereken «emek hizmeti sistemi» değil, aksine Rus tarımında mevcut, iki ana sistem olan «emek hizmeti sistemi» yani feodalizmle kapitalizmi «çok çeşitli bileşimler halinde» birleştiren, «çağdaş toprak beyi tarımı», toprak ağalığı ekonomisidir. Yani emek hizmeti sisteminin kendisi, bir bileşim değil, (çünkü o, bizzat feodal sömürü biçimlerinin kendisini ya da onun kalıntılarını ifade eden bir «sistem»den başka bir şey değildir) ama bileşim olan toprak ağalığı ekonomisi içinde bir unsurdur. O ve kapitalizm, toprak ağalığı ekonomisi içinde çeşitli biçimlerde birleşmişlerdir.

Yine Lenin'den yapacağımız bir kaç alıntıyla bu söylediklerimizi açalım:

«...Eğer bay Bulgakov, tarımdaki kapitalist gelişmenin sistemli bir yorumunu yapma konusundaki planını gerçekleştirmek istiyorsa, tarımdaki kapitalizm öncesi ekonomilerin temel özelliklerini özetlemesi gerekir. Bu olmaksızın, kapitalist ekonominin ve bu ekonominin feodal ekonomi ile birleştiren geçiş biçimlerinin (burada daha önce yaptığımız bir alıntıda geçen «geçici bir döneme özgü sayısız türde biçimlere sahip olan çağdaş toprak beyi tarımı, çok çeşitli bileşimler halinde iki ana sistemden ibarettir... emek hizmeti sistemi ve kapitalist sistem» ifadesi hatırlansın —HK.) özelliklerinin anlaşılması olanaklıdır.» (Lenin, Tarım Sorunları s. 11)

«Rusya'daki toprak beyi çiftçiliğinin, hem serflik düzeninin ve hem de kapitalizmin özelliklerini kendi içinde birleştirdiği...» (Lenin, a.g.e. s. 349)

«Çağdaş toprak beyliği ekonomisi, hem kapitalizmin ve hem de serflik düzeninin özelliklerini birleştirir...» (Lenin, a.g.e.—s. 351)

HB; «Lenin, yarı—feodal ekonomi sistemini, emek—hizmeti sistemi terimiyle ifade etmektedir.» diyordu. Yukarıda söylenenlerin ve yapılan aktarmaların ışığında şu soruları sormak gerekir. Yarı—feodal ekonomi sistemi, feodal ekonomi sisteminin bizzat kendisi midir? O zaman neden ayrıca bir yarı—feodal tanımlamasına gerek duyulmuştur? Yarı feodalizm, iki ana ekonomi biçiminin bir bileşimi değilse, beş ana üretim tarzından ayrı bir de yarı—feodal üretim tarzı mı vardır? Ve HB, «yarı feodal ekonomi sistemi»nin hem bir **bileşim**, hem de bu bileşimin bir **unsuru** olduğunu söylediğine göre, bunlardan hangisi doğrudur? Aslında bu sorunun cevabını Lenin vermektedir. «Günümüzün **yarı—feodal toprak beyliği ekonomisi** içindeki kapitalist özellikler ne kadar belirginleşirse kır proleteriyasını ayrı olarak örgütlemeye girişmek o kadar zorunlu olur. (Lenin a.g.e. s. 351)

Şimdi Halkın Birliği'nin Türkiye'nin yarı—feodal bir ülke olmadığını kanıtlamak için ileri sürdüğü ikinci iddiayı bir kenara bırakıp tekrar birinci iddiaya dönebiliriz. Bu iddiaya göre, bir ülkenin yarı—feodal bir yapıya sahip olmasından ancak bu ülkede feodal üretim tarzı hakimse sözedilebilir.

Bu yaklaşımda da yansıyan yine yarı—feodalizmin, meta ekonomisinin gelişmesi şartlarında değişikliğe uğramış feodalizmin bizzat kendisi olduğu anlayıştır. Nitekim, Halkın Birliği'nde aynı anlayışa, ülkemizde yarı—feodal sömürü altında bulunanlar ortakçı ve kiracı ailelerle sınırlarken de rastlamaktayız.

Marksizm—Leninizm bize, tarihin şimdiye kadar beş temel üretim tarzı tanıdığını öğretir. Feodalizmle kapitalizm bunlardan ikisidir. Bunlar sömürüye dayanan üretim tarzları olduğu için, feodal ve kapitalist sömürü tarzlarından da bahsedebiliriz. Feodal sömürü, başlıca üç biçimde gerçekleştirilebilir: Emek-rant, ürün-rant, para-rant.

Feodal sömürünün başlangıcında esas olarak emek—rant vardır. Bu, kendisine, karşılık olarak malikane topraklarından geçimini sağlayacak kadar bir parça verilmiş olan serfin, haftanın belirli günlerinde kendi aletleriyle toprak ağasının toprağı üzerinde çalışmasına dayanıyordu. Bu feodal sömürü tarzı, üretici güçlerin gelişme seviyesinin henüz çok düşük olduğu, feodalizmin ilk dönemlerinde karakteristikti ve köylünün toprak ağasına en sıkı bir bağımlılığını gerektiriyordu. Bu durumda köylülüğün farklılaşması, en düşük düzeydedir. Bir sermaye birikiminin şartları henüz oluşmamıştır.

Feodalizmin olgunlaşmaya başlamasıyla birlikte (ki bu meta ekonomisindeki hafif bir canlanmaya tekabül eder.) ürün—rant giderek önem kazanmaya başlar. Bununla birlikte, doğal ekonominin hakimiyeti ve emek-rant buna eşlik etmeye devam etmektedir. Ürün-rant ödeme-

sinde gerekli emek ve artı-emek, artık, emek—rantın hakim olduğu dönemdeki gibi, yer olarak kesin bir biçimde ayrılmamıştır. Köylü esas olarak yine kendi aletleriyle kendi zilliyetliğindeki toprak üzerinde çalışmakta ve toprak ağasına esas ödemeyi, bu toprak üzerinde çalışarak elde ettiği üründen yapmaktadır. Burada köylü ile toprak ağası arasındaki sıkı ilişki, az da olsa gevşemeye başlar ve köylülük bağımsızlık yolunda ilk adımını atar.

Meta ekonomisinin daha da gelişmesi, ticaretin ve sanayinin canlanması, para dolaşımında ortaya çıkan önemli bir gelişme ve iç pazarın teşekkülüne bağlı olarak piyasa fiyatının teşekkül etmeye başlamasıyla birlikte, ürün—rant da para—ranta dönüşmeye başlar. Burada feodal sömürü altındaki köylülüğün bağımsızlaşması için en müsait koşullar oluşmuş durumdadır. Toprak ağası ile köylü arasındaki eski geleneğe, göreneğe dayanan ilişkiler, yerini giderek sözleşmeye dayanan para ilişkisine bırakır. Köylü, toprak ağasına, artık esas olarak angarya hizmeti ya da ürün değil, ürünün fiyatını para olarak ödemektedir. **Ama en önemlisi burada da hâlâ ürün—rant, nasıl emek—rantın biçim değiştirmiş haliyse, para—rant da ürün-rantın biçim değiştirmiş halidir ve özü itibariyle, feodal sömürü olmaya devam etmektedir.** Bununla birlikte artık, köylülüğün farklılaşması iyice derinleşmiş, bunun bir sonucu olarak da bir kısım köylüler, üzerinde çalıştıkları toprağın satın alma veya diğer yollarla sahibi haline gelme olanağına kavuşurken diğer bir kısmı, ellerindeki üretim araçlarını yitirerek proleterleşmeye başlamışlardır. Üretim araçları, giderek zenginleşen bir kısım köylülerin ve toprak ağalarının ellerinde toplanmaya başlar. Ücretli iş gücü kullanımıyla birlikte, toprakta feodal rant yerini adım adım kapitalist sömürüye (işçinin artı-değerinden ortalama karın üzerinde elde edilen fazla olan kapitalist ranta) bırakır.

Görüldüğü gibi burada, belirli bir üretim tarzının karakteristiğini teşkil eden «ödenmemiş emeğin üreticilerden çekilip alınması»nın başlıca iki biçimi vardır. Emek—rant, ürün—rant ve para—rant biçiminde tezahür eden feodal biçim ve artı-değer sömürüsü biçiminde tezahür eden kapitalist biçim.

Halkın Birliği tam da burada orijinal bir katkıda bulunuyor. Ona göre, feodal sömürü ya da feodalizm dediğimizde anlaşılması gereken emek—rantın esas olduğu angarya sistemidir. Ürün—rant ve para—rant sömürülerinin esas olduğu şekillere gelince (ki ortakçılık ve kiracılık, meta ekonomisinin hakim olduğu ülkemizde esas olarak kapitalist sömürü ile birleşmiş bu şekilleri temsil eder ve bundan ötürü de filiz halinde de olsa kapitalist sömürü ile birleşmemiş biçimlerinin varlığı yalnızca salt feodal sömürünün varlığı anlamına gelir) (*) bu feodalizmin yarı-feodal şeklidir. Gerçi Halkın Birliği bu şekliyle feodalizmin (yani yarı-feodalizmin) değişen, kapitalizm tarafından değişikliğe uğratılan bir feodalizm olduğunu da söylüyor. Ama yarı-

(*) Ortakçılık ve kiracılıkta sömürüye yarı - feodal karakterini veren şey, kullanılan iş aletlerinin (başka bir deyişle «döner sermaye» nin) bir kısmını emekçi köylü sağlarken, bir kısmını da toprak ağasının vermeye başlamasıdır (örneğin saban köylüden, sığır, gübre ağadan). Burada henüz kapitalist işletmecilik için yeterli sermaye yoktur. Ama bunun ilk filizleri şekillenmeye başlar. Toprak ağasına giden ürün, artık salt feodal rantı değil, aynı zamanda toprak ağasının koyduğu sermayenin faizini ve bir fazla rantı da içermektedir. Aynı şekilde emekçi köylü, kendisine kalan ürünün bir bölümünde, sırf emekçi olmak sıfatıyla değil, «iş aletlerinin bir kısmının sahibi sıfatıyla, kendinin kapitalisti sıfatıyla» (Marks), hak iddia etmektedir. Burada başkasının emeğinin üretimde kullanılmasının ilk şartları da oluşmaya başlamıştır.

feodalizmden onun esas anladığı, bunun feodalizmin bir varyantı olduğundan başka bir şey değildir. Bu yüzdendir ki Halkın Birliği, yarı-feodal sömürü dendiğinde her zaman feodal sömürüyü anlamaktadır.

Buna karşılık biz şunu söylüyoruz: yarı-feodal sömürü, salt feodalizmle salt kapitalizm arasında yer alan ve feodal ve kapitalist sömürü biçimlerinin çok çeşitli biçimlerde bir iç içe geçişinden oluşan, bu geçiş biçimlerinin tümünü ifade eden bir sömürü biçimidir. Bu bileşimlerin herhangi birinde ağır basan ister biri olsun isterse diğeri. Bu, ne bağımsız bir sömürü biçimidir, ne feodalizmin bir varyantıdır ne de başka herhangi bir şey. **Yalnızca ve yalnızca, feodalizmle kapitalizmin birlikte var oldukları her türden bir bileşimi ifade eder.**

Bu söylediklerimizi, ustalardan yaptığımız bir kaç alıntıyla açalım.

«Elbe'nin doğusundaki Prusya tarım işçilerinin edimsel (gerçek, fiili —HK) **yarı serfliği**, Prusya'daki toprak ağaları egemenliği, ve dolayısıyla Almanya'daki özgür Prusya üstünlüğünün başlıca temelidir... Toprak ağalarına batmama yeteneğini, sadece... **tarım işçilerinin... sınırsız bir sömürü olanağını sağlayan edimsel yarı—serfliği kazanır...**» Engels—Almanya'da Burjuva Demokratik Devrim. s. 431)

«... İşçiler gibi köylüler de «başkası hesabına» çalışırlar. Eski Rus halkçıları da bunu görmüşler, kabul etmişlerdi. Ama **bağımlılığın** ne sebebini ne de mahiyetini anlamışlardır. Bunun da kapitalizmin az gelişmesi yüzünden, **kapitalizmin bir çok orta çağ, yarı—derebeylik şekilleri yüzünden**, şehirdeki bağımlılıktan farklı hale gelmiş, **kapitalist soydan**, bir bağımlılık olduğunu, bundan başka bir şey olmadığını anlamamışlardı. Mesela halkçıların bize çizdiği tablodaki, köy ve ova ile fabrikayı birbiriyle karşılaştıralım. Bağımsızlık konusundaki fark, köyde «ufak—tefek

işadamını» fabrikada «büyük iş adamını» ötede, ayrı ayrı fertlerin bir takım yarı—derebeylik yöntemleriyle sömürülmesini beride kitlelerin tam kapitalist tipte sömürülmesini görmemizden ileri gelmektedir. Kapitalist sömürünün daha ilerleyici olduğu inkar edilemez. Köyde ve ova da gelişmeyen, bu yüzden tefecilikle vb. bulaşan aynı kapitalizm, fabrikada gelişmiştir; köyde ve ovada mevcut, aynı çıkar çatışması, fabrikada mutlak bir aydınlıkla ifade edilmiştir. İşbölümü de tamdır.» (Lenin—Halkçılığın İktisadî Muhtevası. s. 61—62)

«... Eski tipte zengin köylülerin fazla topraklarının ve mülklerinin bir bölümünün dağıtımına ayrılmasının nedeni, Çin'deki zengin köylülerin genellikle ve çok büyük ölçüde feodal ve yarı—feodal sömürücü niteliği taşımalarıdır; bunların çoğu aynı zamanda topraklarını kiraya verir, tefecilik yapar ve **yarı—feodal şartlarla işçi tutar.**» (Mao Zedung— Seçme Eserler c. IV. s. 181)

Daha da fazlaştırılabilecek bu üç alıntı konuyu açmak için yeter.

Halkın Birliği'nin iddiası, yarı—feodalizmin, feodalizmin gelişen kapitalizmle bozulmuş bir türü, varyantı olduğu idi. Onun içindir ki o, sömürünün özünün kapitalist olduğu yerde yarı—feodal sömürüden bahsedilemeyeceğini iddia etmektedir. Buna ilişkin olarak o, şu iddiaları ortaya atmaktadır:

«Doğal ekonominin hakimiyetinin, üretici köylünün toprağa bağlanmasının, üretici köylünün feodale kişisel bağlılığın (iktisadî baskı dışında baskının varlığının) düşük ve durgun tekniğin temel niteliklerini oluşturduğu feodal iktisada, bu temelleri sarsılmasına rağmen temel nitelikleriyle hemen tümüyle benzeyen (sarsılmasına rağmen temelleri korunan) temel niteliklerinde, sadece gelişen meta ekonomisinin etkisiyle, işe göre ücrette karşılığın para olarak verilmesi (o da bir biçiminde) farklılığını gösteren yarı—

feodal iktisadın mı (*) yoksa meta üretiminin genel hale gelmesi ve işgücünün meta haline gelmesinin temel niteliklerini oluşturduğu kapitalizmin mi hakim olduğu sorusuna nasıl cevap verilmesi gerektiği sorununa artık geçebiliriz.» (HB. s. 7. aynı yazı)

Burada sorun, şu iki alternatif esas alınarak önümüze konuyor: Feodalizm ya da onun meta ekonomisinin gelişmesiyle— «o da bir biçimde»— farklılık gösteren hali olan yarı—feodalizm mi hakim, yoksa, temel nitelikleri meta üretiminin genel hale gelmesi ve işgücünün meta haline dönüşmesi olan, az ya da çok gelişmiş bir kapitalizm mi? Doğal olarak bu ikisi (örneğin yarı—feodal iktisatla, az gelişmiş kapitalist bir iktisat ya da yarı—feodal sömürü ile, ücretli emeğin az gelişmiş biçimleri) birbirini reddeder. Dolayısıyla, bir yerde işgücü meta haline gelmişse, orada sömürünün özü kapitalist olduğundan yarı—feodal sömürüden bahsedilemez. Bunun sonucunda da, Halkın Birliği, Aydınlik oportünizmini «Söke ve Pazarcık-taki işçileri dahi yarı—feodal sömürü altında göstermek için bin dereden su getir»mekle suçluyor.

Oportünizmi güçlendirmenin en iyi yollarından biri, onunla tam da savaşılmaması gereken yerde savaşmaya kalkışmak ya da onun yanlışlarının üzerine başka yanlışlarla gitmektir. Lenin, Menşeviklerle böyle bir savaş yürütmeye kalkan dostları için «tanrı bizi böyle dostlardan korusun» diyordu.

Yarı—feodal bir iktisatla, tam gelişmiş bir kapitalist iktisat, karşı karşıya konabilir. Ya da yarı—feodal sömürüyle, salt kapitalist fabrika sömürüsü. Çünkü Halkın Birliği'nin inatla karşı çıktığının aksine yarı—feodal yapı, sis-

(*) Halkın Birliği yarı feodal iktisattan emek - hizmeti sistemini anladığı için, Lenin'in emek hizmetinin iki biçimine ilişkin sözlerine atıf yapıyor.

tem, sömürü, vs, feodalizmle kapitalizmin çeşitli türden bileşimlerini ifade eder; tam gelişmiş bir kapitalizm ya da salt kapitalizm ise feodalizmden arınmış bir kapitalizmi. Nitekim Lenin Rusya'nın kırlarındaki ve şehirlerdeki ilişkilerin aynı kapitalist ilişkiler olduğunu ama, kapitalizmin kırdan az gelişmişliğinden ötürü, «bir çok orta çağ, yarı derebeylik» şekillere büründüğünü; köyde «ufak tefek iş adamı»nın «münferit fertleri», «bir takım yarı derebeylik usulleriyle» sömürürken, fabrikada «büyük iş adamı»nın «kitlelerin tam kapitalist tipte sömürülmesini» gerçekleştirdiğini; kırdan «tefecilik vb. bulaşan aynı kapitalizm» in, fabrikada geliştiğini söylüyor. Burada yarı—feodal sömürü ile az gelişmiş de olsa, kapitalist sömürü hiç de birbirini reddetmemektedir. Aksine, Lenin, az gelişmiş «kapitalizmin yarı—feodal şekillerinden» bahsediyor. Köyde «münferit fertleri» bu şekillerle sömüren «ufak tefek işadamı»nın yarı—feodal sömürü yaptığından söz ediyor. Bu son derece doğaldır. Çünkü Halkın Birliği'nin zannettiği gibi, köylü, ücretli işçi haline gelir gelmez «iktisadi baskı dışındaki baskı»nın bütün şekillerinden kurtulmuyor. Feodalizmin kalıntısı, çeşitli kişisel bağımlılıklardan derhal kurtulmuyor. Aksine feodal kalıntıların her tarafı sardığı, az gelişmiş, kapitalist ülkelerde zengin köylü, toprak ağası ya da tefeci tüccardan başkası olmayan, kırdaki, «ufak tefek iş adamı» kapitalist sömürüyü, ücretli işgücü sömürüsünü feodalizmin kalıntılarından başka bir şey olmayan, ekonomi dışı zorun çok çeşitli biçimleriyle ustaca birleştiriyor. Bu yolla işçinin artı—değerinden başka ücretinin bir kısmına da el koyuyor. İşte Söke'de, Pazarcık'da ve Halkın Birliği'nin deyimiyle «en ileri» bir çok yerde bu yüzden işçiler yarı—feodal sömürü altında. Elçiliğin, dayıbaşılığın sürüp gitmesi bundan başka bir anlama gelmiyor. Bu, hiç de onların, özünde kapitalist bir sömürü altında olmalarıyla çelişmiyor. Aydınlik oportünizminin Halkın Birliği'ninkinden

hiç de farklı olmayan yarı—feodalizm anlayışıyla, Söke ve Pazarcık'daki işçilerin yarı—feodal sömürü altında olmalarından hareket ederek onların özünde feodal bir sömürüye tâbi olduğunu iddia etmelerinin ve bu iddialarını ispat etmek için kırk takla atmalarının karşısına Halkın Birliği'nin çıktığı gibi çıkılmamalıdır. Böyle bir karşı çıkış istesen de istemesen de oportünizmin ekmeğine yağ sürmekten başka bir şunuca yol açmaz.

Yarı—feodal sömürüyle kapitalist sömürünün az gelişmiş biçimlerinin birbirini hiç de reddetmediği, Engels'in ve Mao Zedung'un söylediklerinden de ortaya çıkmaktadır. Engels, «tarım işçisinin edimsel yarı—serfliği»nden, Mao Zedung ise «eski tipte zengin köylülerin... yarı—feodal şartlarla işçi tut» tuklarından ve büyük ölçüde «feodal ve yarı—feodal sömürücü niteliğe sahip» olduklarından bahsediyor. Halkın Birliği bu apaçık gerçekleri inkar edebilmek için, Mao Zedung'un söz konusu alıntıda kullandığı «eski tip zengin köylüler» tanımını üzerine spekülasyon yapmaya, yeni gelişme teorileri icat etmeye kalkışıyor ve kelimenin tam anlamıyla, bu zengin köylülerin kapitalist sömürü yapmayan zengin köylüler (!) olduğunu kanıtlayabilmek (!), bunların gelişmesiyle birlikte kapitalizmin değil, feodalizmin güçlendiğini ispat edebilmek için kafadan atmaya başlıyor.

Halkın, Birliği bu konuda şunları söylüyor:

«Peki, emperyalizme bağımlı bir ekonomide kapitalist gelişme içinde feodalizmin güçlendiği (hiç de değilse geçici ve kısmi olarak) durumlar olamaz mı? Bu soruya vereceğimiz cevap olumlu olacaktır. Böyle bir durum kapitalist gelişmenin başlangıç aşamasında bazı şartların bir araya gelmesiyle mümkündür. Ancak bu uzun süre devam edemez, gelişim içinde feodalizmin dağılması kaçınılmazdır. Çin'de kapitalist gelişmenin başlangıç aşamalarında bu durumu görüyoruz. Şimdi bu şartları ortaya

koyalım ve kabaca Türkiye’de benzer şartların bulunup bulunmadığını araştıralım. Bu arada şunu belirtelim ki, Mao Zedung Seçme Eserler IV. Ciltte bu soruna ışık tutmaktadır...

«Kısaca belirtmek gerekirse bu şartlar şunlardır: meta ekonomisinin etkisiyle sarsılan feodal ekonomiden, kapitalist ekonomiye geçiş hemen mümkün değildir. Çünkü, kapitalist üretim için gerekli şartlar yoktur. Ücret karşılığı çalışmaya alışkın bir sınıf yoktur... Feodal, ekonomik baskı dışındaki baskıyı bütün ağırlılığıyla uygulamakta, feodal kişisel bağımlılık devam etmektedir. Dolayısıyla köylü toprağını terkedemez. Ancak meta ekonomisinin etkisiyle bazı köylüler zenginleşmiş, bir kısmı ise yoksullaşmıştır. İşte bu şartlarda ticari ve tefeci sermaye sanayiye bağlanmamıştır; feodal yapıyla bütünleşmiştir. **Zengin köylüler ücretli işçi kullanmak yerine, tefecilik, kiracılık gibi yollarla kendilerine bağladıkları yoksul köylüleri bu bağımlılığa dayanarak feodal tarzda sömürmektedirler.** Çünkü «salt kapitalist kiralama durumunda emek için yapılan ödemenin her türlü bağımlılık ilişkisi altında ve diğer kapitalizm öncesi ilişkiler altında yapılan ödemeden daha büyük olduğu gerçeği yalnızca tarım için değil, sanayi için de, ve yalnızca Rusya’da değil, başka ülkeler için de geçerlidir.» (Lenin, Rusya’da Kapitalizmin Gelişmesi, s. 179) **İşte bu durumda eski tip toprak ağalarının yanısıra, zengin köylülerin, toprak ağalarının sömürü sistemine yönelmesiyle yeni tip toprak ağaları türemektedir.** Bu durumda kişisel bağımlılığa dayanan yarı—feodal sömürü geçici olarak genişlemektedir. Görülebileceği gibi burada; a) feodal ilişkilerin tüm ağırlılığıyla muhafazası, b) kapitalist üretimin gelişmesi için diğer elverişli şartların bulunmaması, c) meta ekonomisinin köylülük içinde bir farklılaşmaya yol açmasıyla zengin köylülerin teşekkülü gerekmektedir. Ancak bu şartlarda bu tür bir gelişme geçici olarak ortaya çıkabilir.

«Zengin köylülüğün teşekkül ettiği şartlarda, feodal ilişkilerdeki zayıflama önemli ölçüdeyse ve kapitalist üretimin gelişmesi için diğer elverişli şartlar mevcutsa, yarı—feodal ilişkiler hakim olsa dahi zengin köylü kapitalist tarzda üretim yapacak, önceki örnekte olduğu gibi feodal yapıya kendini uydurmak yerine feodal yapıyı dağıtacak rol oynayacaktır. Bu durumda feodalizmin güçlenmesi sözkonusu değildir. İlk türdeki gelişme de kapitalizmin gelişmesi ölçüsünde kaçınılmaz olarak bu yolu tutacaktır. İlk türdeki gelişme geçici bir biçim, bir geçiş biçimidir. Bundan dolayı da feodalizmi devrimci tarzda tasfiye etmeyen emperyalizmin feodalizmi güçlendirdiğini söylemek ciddi ciddi iddia edilemez. Çin’de zengin köylülüğün iki tip gelişimi de görülmüştür...» (HB, S. 6, Aynı)

Halkın Birliği’nin yarı—feodalizm ve kapitalizm konusuna yaklaşımı konusunda pek çok ipucu verdiği için bu uzun alıntıyı yapmak zorunda kaldık. Bu pasajın, durumun Türkiye ile bağlantısını kuran devamı üzerinde ileride duracağız. Şimdi Halkın Birliği’nin söylediklerine bir göz atalım.

Halkın Birliği, emperyalizme bağımlı bir ekonomide kapitalist gelişme içinde feodalizmin güçlendiği durumlar olabileceğini kabul ederek söze başlıyor, (*) Mao Ze-

(*) Yalnız emperyalizme bağımlı olan değil, fakat olmayan bir ekonomide de kapitalist gelişme içinde feodalizmin geçici olarak güçlendiği belirli durumlar olabileceğini biz de kabul ediyoruz.

Örneğin Engels, Kapital’in üçüncü baskısına yazdığı bir dipnotta 15. yy. da Prusya’da böyle bir gelişmenin olduğunu belirtiyor. Bu dipnot şöyledir:

«...15. yy. da Alman köylüsü hemen hemen her yerde ürün veya emek şeklinde belli aynı ödemelerde bulunmakla yükümlü idi; ama bunun dışında fiilen hür bir insandı. Brandenburg, Po-

dung'un Seçme Eserlerinin IV. cildinde bu konuya ışık tuttuğunu söylüyor ve ardından sözkonusu şartları şöyle belirtiyor; Meta ekonomisinin etkisiyle sarsılan feodal ekonomiden kapitalist ekonomiye geçiş **hemen** mümkün değildir. Çünkü kapitalist üretim için gerekli şartlar yoktur. Ücret karşılığı çalışmaya alışkın bir sınıf yoktur. Feodal, ekonomik baskı dışındaki baskıyı bütün ağırlığıyla uygulamakta, feodale kişisel bağımlılık devam etmektedir. Dolayısıyla köylü toprağını terkedemez.» Alıntının bu bölümünde, meta ekonomisinin gelişmeye başlamasıyla feodal ekonominin sarsılması, ama tam bir kapitalist sisteme hemen geçişin şartlarının da henüz oluşmadığı bir dönem tarif edilmektedir. Bundan çıkarılması gereken so-

meranya, Silezya ve Doğu Prusya'daki Alman kolonilerindekilerin hür oldukları hatta kanunlarla tanınmış bulunuyordu. Soyluların köylülerle giriştikleri savaşta elde ettikleri zafer, bu duruma son verdi. Bunun sonucu sadece yenilgiye uğrayan Alman köylülerinin tekrar köle durumuna düşmelerinden ibaret kalmadı. Daha 16. yy.'ın ortasından itibaren Doğu Prusya, Brandenburg, Pomeranya ve Silezya ve çok geçmeden de Şlesvig'in hür köylüleri serf durumuna indirildiler.»

Bizimki gibi, yarı - sömürge yarı - feodal bir ülkede de köylülüğün demokratik hareketinin (ve genel olarak devrimci - demokratik halk hareketinin) yükselmesi sonucu feodalizm önemli darbeler yiyebilir. Ancak bu gelişim halkın demokratik diktatörlüğünün kurulmasıyla noktalanmadığı takdirde sonunda faşist - feodal gericiğin tekrar ağır basmasıyla birlikte, bunu köylülük üzerindeki feodal baskı ve sömürünün bir restorasyonunun izlenmesi kaçınılmazdır. Bu da elbette, kapitalist gelişme içinde feodalizmin nispi bir güçlenmesi anlamına gelecektir.

Ama Halkın Birliği'nin söylediklerinde söz konusu olan bu değil, «zengin köylülüğün iki tipi» hakkında ekonomik bir gelişme teorisinin yaratılmasıdır. Bizim eleştireceğimiz de budur.

nuç nedir? Lenin, buradakine benzer bir durumu, 1860 reformu sonrası Rusya'sı için tarif etmektedir. Söylenenler arasındaki benzerliğe şaşmadan Lenin'in söylediklerine bir göz atalım.

«Serfliğin kaldırılmasıyla, angarya iktisadının temelleri sarsıldı... Köylülüğün çiftliği, toprak beyininkinden ayrıldı. Ama tümüyle farklı bir sisteme (kapitalizme —HK) geçiş iki farklı nedenden ötürü, kuşkusuz **hemen** gerçekleşemezdi. Birincisi, kapitalist üretim için gerekli olan koşullar henüz mevcut değildi. Ücret karşılığı çalışmaya alışkın bir insan sınıfı gerekiyordu; köylüye ait aletlerin yerine toprak beyininkiler geçmeliydi... Bir başka nedeni de, eski angarya iktisat sisteminin temellerinin sarsılması, ama henüz tümüyle yıkılmamasıydı.

«Demek ki kapitalist iktisat **hemen** doğamaz, angarya iktisadı da **hemen** yokalamazdı» (Lenin R.K.G. s. 170 —171)

Görüldüğü gibi söylenenler birbirine tamamen benzerdir. Feodal sistem sarsılmıştır, ama **aynı** nedenlerden ötürü kapitalist sisteme geçiş **hemen** mümkün değildir. Halkın Birliği, buradan feodalizmin geçici olarak güçlenmesi sonucunu çıkarmaktadır. Bakalım Lenin hangi sonucu çıkarıyor: «...bu yüzden de, mümkün olan tek iktisat sistemi, hem angarya sisteminin hem de kapitalist sistemin özelliklerini birleştiren geçici bir sistemdi...» (Lenin, aynı yerde). Görüldüğü gibi Lenin'in kapitalizme geçişin **hemen** gerçekleşmesini engelleyen sözkonusu koşullardan çıkardığı sonuç, çözülen feodalizmle gelişen kapitalizmin bir süre bir arada var oldukları geçici bir ekonomik yapının şekillenmesidir. Lenin bunu «yarı—feodal toprakağalığı ekonomisi» olarak tanımlıyor. Ama Halkın Birliği'nin yarı—feodalizm anlayışı tamamen farklı olduğundan, o, bu sonucu feodalizmin güçlenmesi olarak görüyor. Eğer söylenenler bundan ibaret olsaydı, başkaca

söylenecek bir şey de kalmazdı. Ama Halkın Birliği başka orijinal katkılar yapmaya devam ediyor.

Lenin, söz konusu duruma, köylülüğün farklılaşmasının yetersizliğinin yol açtığını söylüyordu. Halkın Birliği ise feodalizmi güçlendirenin zengin köylüler olduğunu kanıtlamaya çalışıyor. Köylülüğün farklılaştığını, bir zengin köylü tabakasının ortaya çıktığını söylüyor, ama bunun karşısında bir de mülksüzleşenler olması gerekirken (çünkü proleterler ve zengin köylüler olarak ayrışması tek bir sürecin iki görünümüdür.), Halkın Birliği böyle bir şeyin olmadığını, bir kısım köylülerin yoksullaştığını ama mülksüzleşmediğini iddia ediyor. Ticari, tefeci sermayenin sanayiye bağlanmadığından dem vuruyor (bu konu üzerinde ileride duracağız). Sonuç olarak zengin köylüler **ücretli işçi kullanmak yerine**, feodal sömürü yapmaya başlıyorlar. Böylece de feodalizm güçleniyor ve yarı—feodal sömürü geçici olarak genişliyor. (HB'ne göre bunlar arasında hiç bir fark yoktur). Ama —diyor HB— bu durum geçicidir, meta ekonomisi ve kapitalizm gelişmeye devam ederken, yeni tip zengin köylüler ortaya çıkar, bunların feodal, yarı—feodal sömürü ile alakaları yoktur. Bunlar feodal yapıyı parçalar dağıtırlar. Bu duruma ilişkin olarak eski tip zengin köylüler (ya da yeni tip toprak ağaları) de kapitalist sömürü yapmaya başlar, onlar da feodalizmi bir yanından dağıtmaya girişirler. Çin'de zengin köylülüğün bu iki tip gelişmesi de görülmüştür ve Seçme Eserler'in IV. Cildinde Mao Zedung, bu konuya ışık tutar. Ardından da Aydınlik oportünizmine yapılan ama boşa giden bir hamle daha: «Aydınlik, Seçme Eserlerin IV. Cildini, bu yüzden uzun zamandan beri çevirmiyor!»

Mao Zedung, gerçekten de Seçme Eserlerin IV. Cildinde, bu konuya son derece açık bir biçimde ışık tutmaktadır. Ve bu ışığın tutulmasıyla birlikte Halkın Birliği'nin

iddialarından geriye, bir yığın boş sözden başka bir şey kalmamaktadır. Mao Zedung, Çin'de eski tip ve yeni tip zengin köylülerden bahsediyor, demokratik devrimin, eski tip zengin köylülerin, feodal ve yarı—feodal sömürsüne son verirken, yeni tip zengin köylülere dokunmayacağını söylüyor ve gerekçesini şöyle açıklıyor:

«Yeni zengin köylüler, **devrimci üs bölgelerinde** orta köylüler ya da yoksul köylüler arasından zengin köylü haline gelmiş olanlardır. Eski zengin köylüler, devrimci üs bölgeleri kurulmadan önce de zengin köylü olanlardır. Eski zengin köylüler genel olarak ve büyük ölçüde feodal ve yarı—feodal sömürücü niteliğine sahiptirler» Mao Zedung'un söylediği son derece açıktır. Yarı—sömürge yarı-feodal bir ülkede teşekkül eden zengin köylülük, kapitalizmin az gelişmiş niteliğinden ötürü, (ki bu zaten emperyalizmin ve feodalizmin varlığı ile ilgilidir) feodalizmle bağlarını tam olarak koparmaz, tefecilik yapar ve «yarı—feodal şartlarla işçi tutar». Çalıştırdığı işçiler üzerinde ekonomi dışı zor kullanma imkanlarının varlığı yüzünden (feodal kalıntıların yaygın olarak varlığını sürdürdüğü her ortamda kapitalistler bu imkandan yararlanırlar ve Halkın Birliği'nin aktardığımız pasajda Lenin'den yaptığı alıntı da bununla ilgilidir.) artı—değer sömürsünün yanında çeşitli metodlarla ücretinin bir kısmına da el koyar. Oysa devrimci üs bölgelerinde, yeni ortaya çıkan ve gelişen zengin köylülüğün böyle bir imkanı yoktur. Çünkü oralarda feodalizm tasfiye edilmiştir. Bu yüzdendir ki, emperyalizme, komprador kapitalizme ve feodalizme karşı bir devrim olan Yeni Demokratik Devrimde eski zengin köylülerin, feodal ve yarı—feodal (yani feodal kalıntılardan da yararlanılarak sürdürülen kapitalist) sömürüleri tasfiye edilirken devrimci üs bölgelerinde yeni gelişen zengin köylülere bu aşamada dokunulmayacaktır.

Bütün bu söylenenlere karşılık Halkın Birliği'nin iş-

leri arap saçına döndürmekteki maharetine şaşmamak mümkün değil.

Yarı—feodalizm tanımının, Marksizm—Leninizmin ustaları tarafından diğer biçimlerde kullanılışı da söylediklerimizi doğrulamaktadır. Örneğin Lenin, toprak ağalığı ekonomisinden yarı—feodal olarak bahsederken bir başka yerde aynı olgudan «büyük toprak aristokrasisinin, feodal—kapitalist çiftçiliği örgütleyişi» diye bahsetmektedir. (Tarım Sorunları, s. 12) Aynı şekilde Lenin Rusyadaki «orta çağa ait yarı—feodal kurumlar»dan bahsederken «mutlakiyet ve bürokrasinin iliklerine kadar feodal—burjuva ruhla dolu» olduğunu yazmakta (Halkın Dostları Kimlerdir? s. 141), Stalin aynı kurumu ve olguyu, «egemen sınıfların, yarı feodal yarı burjuva bürokrasisi...» olarak nitelendirmektedir. (Ulusal Sorun Ve Sömürgeler Sorunu s. 18)

AEP, devrim öncesi Arnavutluk'u, yarı—feodal ve çoğunlukla da feodal burjuva olarak nitelendiriyor.

Mao Zedung, kapitalizmin gelişmeye başlamasıyla birlikte, feodal Çin'in yarı—feodal bir ülke haline geldiğini söylüyor.

«Yarı—feodal», «feodal—kapitalist», «feodal—burjuva», «yarı—feodal, yarı—burjuva» bunların hepsi, birbirini karşılayan ve feodalizmle kapitalizmin birbiriyle iç içe geçmiş olarak buldukları durumları ifade eden terimlerdir. Bir ülke, hem feodalizmi (buna feodal kalıntılar da diyebilirsiniz) hem de kapitalizmi bağrında barındırıyor, başka bir deyişle, bir ülkede feodalizm tasfiye edilmişse o ülke yarı—feodal bir ülkedir. Bir işçi hem kapitalizmin hem de feodal kalıntıların baskı ve sömürüsü altındaysa, yarı—feodal sömürü altındadır. Burada işçi ile toprak ağası, ya da zengin köylü arasındaki ilişki, «yarı—feodal, feodal—burjuva»ya da «yarı—feodal, yarı—burjuva» bir ilişkidir.

Eğer Halkın Birliği, bunların doğru olabileceğini, ama bu bileşim içinde kapitalizm hakim hale gelmişse, artık onun için yarı—feodal tanımının kullanılamayacağını söylerse yine yanılır.

Mao Zedung, 1920 ve 30'larda yaptığı tahlillerde, Çin'i, yarı sömürge, yarı—feodal bir ülke olarak tanımlarken, hakim üretim tarzının feodalizm olduğunu da ayrıca vurguluyordu. Daha sonraları ise «kurtuluştan önce, üç aşağı beş yukarı kapitalist bir ülke» diye nitelendirdi. Buna rağmen, kurtuluştan önceki Çin için kullandığı yarı—sömürge, yarı—feodal tanımını hiçbir zaman değiştirmede. Bundan başka eğer Mao Zedung da yarı—feodalizmden Halkın Birliği gibi, yalnızca feodalizmin kapitalizmle bozulmuş bir biçimini anlasaydı, Çin'in yarı—feodal bir ekonomiye sahip olduğunu belirttikten sonra ayrıca onun içinde feodalizmin hakim olduğunu vurgulamaya gerek görmezdi.

«Çin'in, üç aşağı beş yukarı kapitalist bir ülke olması, onun aynı zamanda yarı—feodal bir ülke olmasıyla çelişmez. Çünkü, «üç aşağı beş yukarı kapitalist ya da az gelişmiş kapitalist bir ülkede eğer feodalizm, devrimci bir köylü ayaklanmasıyla yok edilmemişse, Lenin'in az gelişmiş kapitalist Rusya için de söylediği gibi, «kırsal alanlarımızda hala çok fazla sayıda 'eski serflik düzeninin kalıntıları' var (olmaya devam eder ve —HK.) ... son tahlilde, bu, serflik düzeninin bütünüyle doğrudan doğruya sürüp gitmesinden başka bir şey değildir.» (Tarım Sorunları. s. 272) Böyle bir durumda, yine Lenin'in söylediği gibi, «köylü hala kapitalist değil, Rusya'nın iktisadi ve siyasi geriliğinin başlıca dayanağı olan büyük feodal toprak sahibiyle karşı karşıyadır.» (Toprak Meseleleri—s. 78), «Ama Rusya, hala proleter değil, burjuva dönüşümü dönemindedir.» s. 71). Nitekim Lenin, az gelişmiş kapitalist olarak nitelendirdiği Rusya'yı, «burjuva—feodal çağdaş

Rusya» olarak da nitelendiriyor. SBKP (B) Tarihi, aynı dönem için, «tarım, yarı serfliğe dayanan, toprak mülkiyetine dayalıydı» ifadesini kullanıyor.

Bir ülkede, ne zaman, **gelişmiş sanayi kapitalizmine denk düşen** feodalizmden arınmış **salt kapitalist** üretim ilişkileri ağır basarsa, ancak o zaman yarı—feodal olarak nitelendirilemez. Yoksa gelişen kapitalist üretim ilişkilerinin her yerde (ya da hemen hemen her yerde) feodalizmin kalıntıları tarafından gölgelendiği, kapitalizmin az gelişmiş «yarı—derebeylik biçimleri» nin egemen olduğu geri bir tarım ülkesi, yarı—feodal bir ülkenin ta kendisinden başka bir şey değildir. Böyle bir ülkede, köylülüğün farklılaşmasının önemli boyutlara ulaşmış, iç pazarın esas olarak teşekkül etmiş ve kapitalizmin ekonominin hakim teşkilatı haline gelmiş olması, (tıpkı bugün Türkiye’de ve daha başka bir kısım yarı—sömürge, yarı—feodal ülkede olduğu gibi) bu ülkenin yarı—feodal niteliğinin inkar edilmesini gerektirmez.

Kaldı ki, «yarı» kelimesi, her zaman bir geçiş durumunu ifade eder. Örneğin, «yarı - proleter» dendiğinde nasıl, yüzden elliden daha çok proleter biri değil de proleterleşme sürecine girmiş ama henüz bu süreci tamamlamamış olan birini, «yarı—sömürge» dediğimizde, yüzde elliden çok sömürge değil de, sömürgeleşme süreci içindeki bir ülkeyi, anlıyorsak, yarı feodal bir ülke dendiğinde de anlaşılması gereken, kapitalistleşme süreci içine girmiş ama feodalizmi de esas olarak tasfiye edememiş bir ülke olacaktır. Yarı—feodal toplum, kapitalizmin henüz ortaya çıkmadığı feodal toplumla, feodal kalıntıların esas olarak tasfiye edildiği gelişmiş bir sanayi kapitalist toplumu arasındaki çok çeşitli geçiş biçimlerini ihtiva eden bir toplumdur. Şurasını da belirtmeliyiz ki, feodalizmin Fransız Devrimindeki gibi, devrimci bir köylü ayaklanmasıyla ya da Bulgaristan’da olduğu gibi, özel koşullarda tasfiye edil-

diği gibi, az gelişmiş kapitalist toplum, aynı zamanda, yarı—feodal bir özellik taşımayabilir. (*) Buna karşılık, bizimki gibi, gelişen kapitalizmin esas olarak feodalizmle uzlaşamayacak olan sanayi kapitalizmi değil de aksine onu yaşatmaya çalışan ve yaşatan emperyalizmin uzantısı niteliğinde komprador -tekelci bir kapitalizm olduğu yarı- sömürge ölkelerde, sanayi kapitalizmine geçiş ve feodal kalıntıların esas olarak tasfiyesi, halkın demokratik devrimi olmadan fiilen gerçekteşemeyecek bir şey olduğu için toplumun yarı—feodal niteliği çok daha kalıcıdır.

Sonuç olarak, Halkın Birliği Türkiye’de gelişen kapitalizmin, komprador bir nitelik taşıdığını lafta ne kadar tekrarlırsa tekrarlasın, gerçekte, gelişen kapitalizmin, feodalizmle uzlaşmaz çelişkiler içerisinde olan millî bir sanayi kapitalizmi niteliğini taşıdığını kabul ediyor ve tahlillerini buna göre yapıyor. Böylece de o, ölkemizde kapitalizmin hakimiyetini gözlerken, bunun gerçekteşmesiyle birlikte, eskinin yıkıldığını, yeninin egemen olduğunu, ölkemizin niteliğinin değiştiğini, iddia ediyor. Oysa, eski kapitalizm, serbest rekabetin, sanayi sermayesinin, feodalizmle mücadele çağının ilerici kapitalizmi artık çok gerilerde kaldı. «Eski» feodalizm karşısında bu kapitalizm bir zamanlar, «yeni»yi temsil ediyordu. şimdi çağımız, her alanda tam bir gericilik eğiliminin ifade eden tekelci kapitalizm, emperyalizm ve proleter ve yeni demokratik devrimler çağıdır. Bugün «eski», üretici güçlerin gelişmesinin önünde engel haline gelmiş bulunan, emperyalizm, komprador kapita-

(*) Dimitrov, Bulgaristan için şunları söylüyor: «Türk imparatorluğuna karşı savaşlar, burjuva demokratik devrime ait görevlerin kısmen çözümüne yolaçtı. Çünkü bu, elbette kapitalizmin Balkanlara girmesinin menfaatineydi. Böylece feodalizm, Sırbistan ve Bulgaristan’da tamamen, Yunanistan’da büyük ölçüde yokedildi.» (Türkiye üzerine. s. 76)

lizm ve feodalizm; «yeni» üretici güçlerin gelişmesinden yana olan işçi sınıfı ve halktır. Yarı—sömürge ve yarı—feodal ülkemizin niteliğini değiştirecek, onu bağımsız ve demokratik bir ülke haline getirecek olan tek şey de bu «yeni»nin, bu «eski»yi alt etmesidir. Yoksa Halkın Birliği'nin zannettiği gibi, gelişen komprador kapitalizminin (siz bunu sanayi kapitalizmi diye okuyun) «feodalizmi alt etmesi» değil.

HALKIN BİRLİĞİ ÜLKEMİZDE FEODALİZMİN PRUSYA TARZI TASFİYE EDİLEBİLECEĞİNİ SAVUNURKEN, ÜRETİCİ GÜÇLERİN GELİŞMESİNİN ÖNÜNDEKİ ENGELLERİ NASIL BİR BİR ORTADAN KALDIRIYOR?

Halkın Birliği, şimdiye kadar bir çok kez emperyalizm, komprador kapitalizmin, ve feodal kalıntıların üretici güçlerin gelişmesinin önündeki engelleri teşkil ettiğini yazdı. Ama yaptığı sosyo—ekonomik tahlilleriyle de bu yazdıklarının tümünü inkar etti.

Halkın Birliği Türkiye'ye, tıpkı serbest rekabetçi dönemde sanayi kapitalizminin geliştiği bir ülke gibi bakmakta; bunun sonucu olarak da, Lenin'in henüz emperyalizm teorisini ortaya koymadığı 1900'lerin başlarında, 1848'ini 1900'lerin başlarında yaşayan ve kategorik olarak Türkiye'den tamamen farklı bir ülke olan Rusya için yaptığı somut sosyo—ekonomik yapı tahlillerini, bazı kavramların adını değiştirerek, olduğu gibi (bazan de kelimesi kelimesine) yarı—sömürge, yarı—feodal bir ülke olan Türkiye'ye monte etmeye çalışmaktadır. Bu çaba sonucu karşımıza olduğundan bambaşka bir Türkiye tablosu çıkmaktadır. Bu tablonun en önemli motiflerinden biri de, ülkemizde feodalizmin, gelişen komprador kapitalizmi tarafından Prusya tarzı tasfiye edilebileceği iddiasıdır. Bu yüzden söz konusu iddianın üzerinde durarak söylediklerimizi açabiliriz.

Ancak bunu yapabilmek için daha önce «Prusya tipi geçiş»in ne olup ne olmadığı üzerinde biraz duralım:

Feodalizmden kapitalizme geçişin iki yolundan ilk kez bahseden Marks'tır. O, Kapital'in üçüncü cildinde şunları yazıyordu:

«Feodal üretim biçiminden geçiş iki yol izler. Tarımsal doğal ekonomideki ve ortaçağın kent endüstrisinin loncalarla kuşatılmış el zanaatlarındaki durumun aksine, üretici, bir tacir ve kapitalist durumuna gelir. Gerçekten devrimci olan yol budur. Ya da tacir doğrudan bir yolla üretime hakim olur. Bir geçiş biçimi olarak bu yol, tarihsel bir görev yapmakla birlikte... gene de eski üretim biçimini kendi başına ortadan kaldırmak elinden gelmez, aksine onu muhafaza eder ve kendisine bir başlangıç olarak kullanır.»

Marks burada, **sanayi sermayesinin** oluşma tarzına bağlı olarak, feodalizmden kapitalizme geçişin iki yoluna işaret etmektedir. Bunlardan birinde esas olan küçük üreticinin farklılaşarak sanayici kapitalist haline gelmesi; Marks, gerçekten devrimci olan yol budur, der. İkincisinde ise, esas olan tefeci ticaret burjuvazisinin küçük üreticiler ve küçük üretim üzerinde hakimiyet kurarak onu kapitalist üretime dönüştürmesidir; tefeci ticaret burjuvazisi eski toplumun bir kalıntısı olduğundan onun bütün kurumlarını (geleneklerini vs. yi) sonuna kadar muhafaza etmeye çalışır ve bu da kapitalizme geçişin, sanayi sermayesinin teşekkülü ve hakimiyetin devrimci olmayan yoluna tekabül eder. Feodalizmden kapitalizme geçiş halinde olan her toplumda bu iki tür gelişme de görülür. Ama teşekkül eden sanayi burjuvazisi eğer esas olarak köylü ve küçük zanaatkâr kökenli ise, ya da sanayi burjuvazinin köylü ve zanaatkar kökenli kesimi ağır basıyorsa, bunlar feodalizmi kendi jakoben tarzlarında yani radikal bir biçimde tasfiyeye yönelecekler, diğer kesimi ise, feodaliz-

min kendi jironden tarzlarında yani liberal bir biçimde tasfiyesinden yana olacaklardır. Tarihin gördüğü eski tipte her burjuva devriminde burjuvazinin bu iki kampı, feodalizmin tasfiyesi konusunda kendi tarzlarını kabul ettirebilmek için çatışmışlar ve devrimi etkilemeye çalışmışlardır. Bunun sonucu feodalizm radikal burjuvazinin, köylülüğün başına geçerek, devrimi yönlendirebildiği ülkelerde (Fransa örneğindeki gibi) tek ve kesin bir darbeyle; liberal burjuvazinin, «eski toplum»un tüm kalıntılarıyla birleşerek onu engelleyebildiği hallerde ise uzun, ağır ve köylülük için ısrıraplı bir süreç sonunda, evrimci bir tarzda ortadan kaldırılabilmektedir. (Prusya örneği)

Tarih, kapitalizmin sınırları içinde feodalizmi ortadan kaldırılabilecek olan tek gücün sanayi kapitalizmi olduğunu göstermiştir. **Çünkü ancak birbirleriyle uzlaşmaz çelişme içinde olan iki karşıt güç birbirini ortadan kaldırmaya yönelebilir** burada biri üretici güçlerin gelişmesinden diğeri ise engellenmesinden yana olan iki güç olduğu apaçık ortadadır.

Sermayenin tarih öncesini teşkil eden tefeci ticaret sermayesi, kendi başına üretici bir nitelik taşımadığı için, üretici güçlerin gelişmesinin önünde engel haline gelen feodalizmle böyle bir uzlaşmaz karşıtlık içinde değildir. Ne zaman ki, o, sanayi sermayesi haline dönüşür, ya da sanayi sermayesine bağlanır, ancak o zaman gelişmenin bir etkeni haline gelir. Sanayi sermayesi, feodalizmle uzlaşmaz bir karşıtlık içindedir. (Sanayi sermayesinden anlaşılması gereken artı—değer sömürsü yapan üretici sermayedir.) Çünkü o, üretici güçlerin önünde engel olan feodalizmin aksine, üretici güçlerin serbest ve bağımsız bir gelişmesinden yanadır ve ancak bunu gerçekleştirebildiği ölçüde kendisi de gelişir. Ama o, bunu somut olarak geliştiği koşullara—sosyal, ekonomik ve tarihi—bağlı olarak şu ya da bu biçimde yapar. Tarih sahnesine erken çıkmışsa, kö-

keni buna elverişliyse ve karşısında kendini tehdit eden bir proletarya hareketi yoksa devrimci bir biçimde, bunun tersi ise, evrimci bir biçimde.

Lenin, Rusya için bu durumu şöyle açıklıyor:

«Rus devrimi mevcut iktisadi temeliyle, gelişiminde ve sonucunda nesnel olarak iki ana çizgi izleyebilir.

«Ya eski toprak beyliği iktisadi, binlerce bağlarla serfliğe bağlanmış hali ile muhafaza edilir ve bu, yavaş yavaş salt kapitalist, «Junker» iktisadi haline dönüşür. Emek—hizmetinden kapitalizme nihai geçişin temeli, feodal toprak beyliği iktisadının iç başkalaşımıdır. Devletin tarım sisteminin tümü kapitalist hale gelir ve uzun bir süre için feodal özellikleri korur. Ya da eski toprak beyliği iktisadi, serfliğin bütün kalıntıları ve her şeyden önce büyük toprak sahipliğini yok eden devrimle yıkılır. Emek—hizmetinden kapitalizme nihai geçişin temeli, toprak beylerinin malikanelerine köylülük yararına el konulması sonucunda müthiş bir hız kazanmış olan küçük köylü çiftçiliğinin özgür gelişimidir... Bir başka deyişle: ya — esas olarak, toprak mülkiyetinin ve eski 'üst yapı'nın baş dayanaklarının muhafaza edilmesi; dolayısıyla, liberal—monarşist burjuvazinin ve toprak beyinin egemen rol oynaması, hali vakti yerinde köylülüğün hızla onların yanına geçmesi... ezilmiş ve körletilmiş köylü yığınlarının çökmesi... ya da toprak beyliğinin ve buna tekabül eden eski «üst yapının» bütün ana dayanaklarının yıkılması, istikrarsız ya da karşı—devrimci burjuvazinin etkisiz hale getirilmesiyle proletaryanın ve köylü yığınlarının egemen rol oynaması; işçi ve köylü yığınları için meta üretimi altında düşünülebilecek en iyi koşullarda, üretici güçlerin kapitalist bir temel üzerinde en hızlı ve en özgür gelişimi...» (Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi, s. 23)

Lenin, Rusya için bu tespiti yaparken onu nasıl ele alıyordu: Kapitalist gelişme yoluna bir hayli gecikerek gir-

miş, sanayi kapitalizmi yolunda gelişen bir ülke. Bunun sonucu olarak Rusya'da mesele, gelişmekte olan sanayi kapitalizminin önündeki başlıca engel olan feodal kalıntılar ve bu kalıntıların en büyük destekçisi toprak ağalığı ekonomisini temizlemektir. Eskiden bu işi yapmak durumunda olan burjuvazi, geç kalmışlığı yüzünden Rusya'da marksist önderliğe sahip gelişmiş bir işçi hareketi ve bu hareketin köylülükle ittifak kurabilmesi tehlikesi karşısında kendini otokrasinin kollarına atmış, feodal kalıntıların mümkün olduğu kadar ağır ve evrimci bir tarzda temizlenmesinin başlıca savunucusu haline gelmişti. Buna karşılık Lenin, devrimci proleterya hala devrimci potansiyelini yitirmemiş burjuva kesiminin (küçük burjuvazi ve onun en geniş yığınlarını teşkil eden köylülük) başına geçerek, bu kalıntıları devrimci bir tarzda tasfiyenin yolunu gösteriyordu.

O, bu konuyla ilgili olarak şunları söylüyordu:

«Kırsal alanlarda sınıf mücadelesinin özgürce gelişmesini sağlamak üzere yolu açınak için, bugün kırsal nüfus arasında kapitalist uzlaşmaz karşıtlıkların başlangıçlarının üzerine çöreklenen ve onların gelişmesini engelleyen serfliğin tüm kalıntılarının temizlenmesi zorunludur. Ve bu kalıntıların tümünü belirleyici tek bir darbe ile temizlemesi için köylülüğe yardım etmek üzere son bir çabada bulunuyoruz. Son diyoruz, çünkü gelişmekte olan Rus kapitalizmi aynı işi kendiliğinden yapmakta, aynı amaca doğru yürümekte, ama bunu kendine özgü yöntemi, şiddet ve baskı yöntemini izleyerek yapmaktadır. Feodal sömürden kapitalist sömürüye geçiş kaçınılmazdır, ve bunu engellemeye çalışmak, ya da «geçirtmeye» çabalamak zararlı ve gerici bir hata olur. Ama bu geçiş «paranın iktidarı»ndan çok, eski köleci iktidar geleneğine dayanmak suretiyle, ataerkil köylülüğü kanının son damlasına dek sömüren senyörlerin mirasçılarını zor kullanarak devirmek biçiminde de gerçekleştirilebilir...» (Lenin, Tarım Sorunları, s. 311—312)

Rusya'da gerçekleştirilecek olan demokratik devrim, Rusya'da hakim hale gelmiş olan sanayi sermayesinin önündeki yolu açacak olan, ve yalnızca feodalizme yönelik bir devrimdi. Lenin, Rusya'da temel çelişkiyi, «...böyle korkunç felaketlere yol açan temel çelişki, sanayimizde yüksek, tarımımızda da hatırı sayılır derecede gelişmiş olan kapitalizm ile; ortaçağcıl feodal özelliklerini koruyan toprak mülkiyeti sistemi arasındaki çelişkidir.» diye tanımlıyordu. **Rusya'da temel çelişmenin bir kutbunda üretici güçlerinin gelişmesinin önünde engel olan feodalizm, diğer kutbunda ise üretici güçlerin gelişmesinin bir etkeni olan sanayi kapitalizmi yer alıyordu.** Orada «eski» feodalizm, «yeni» ise mevcut kapitalizmdi. Bunlar temelde uzlaşmaz iki karşıt gücü temsil ediyordu, ve kapitalizm feodalizmi yok etmeye yönelmişti. Ama bunu «kendine özgü yöntemi, şiddet ve baskı yöntemini, yıkıntı ve açlık yöntemini izleyerek» yapmaktaydı.

Emperyalizm çağına girildiğinde, Rusya'nın ekonomisi de batılı gelişmiş emperyalist ülkelerin ekonomisine bağımlı hale geldi. Rusya'da, finans kapitalin bağımlılık ağları içerisine girdi. Ama, onun, oldukça gelişmiş milli sanayi sermayesi mevcut olduğu için, bu sermaye Rus banka sermayesiyle kaynaştı ve finans kapitale dönüştü. Böylece Rusya'nın kendisi de elinde finans kapital bulduran emperyalist bir ülke haline geldi. Ama, tarımında feodal kalıntılar da bütün ağırlığı ile devam ettiğinden, Lenin'in deyişiyle, «daha çok feodal—emperyalist, daha az kapitalist—emperyalist «zayıf bir emperyalist ülke haline... Bu gelişmeye paralel olarak, zaten kapitalist gelişme sürecine çok geç girdiği ve kökeni esas olarak tefeci ticaret burjuvazisine dayandığı için hiç bir zaman yeterli devrimci baruta sahip olmamış olan Rus «liberal» burjuvazisi iyice gerileşti, ve feodal ve kalıntıların Prusya tarzı tasfiyesi iyice güçleşti. Çünkü finans kapitalin esas özelliği üretici değil, asalak tefeci niteliğidir.

Emperyalizm çağı geldiğinde bizim ülkemizde yani Türkiye’de ise, sözü edilmeye değer bir milli sanayi sermayesi yoktu. Milli kapitalizm gelişmemişti. Ülkede kapitalizmi esas geliştiren Uluslararası finans kapital oldu. Bu nedenle de gelişen kapitalizm, milli bir sanayi kapitalizmi değil, ülkeye ihraç edilen finans kapitalin genişletilmiş yeniden üretimi temeli üzerinde gelişen komprador tekeli bir kapitalizm niteliği taşıdı ve üretici güçlerin gelişmesinin önünde başından beri bir engel teşkil etti. Kuşkusuz finans kapital de ihraç edildiği ülkede kapitalizmi geliştirirken üretici güçlerin de bir miktar gelişmesine yol açar, ama onun esas özelliği üretici güçlerin gelişmesinin önünde bir engel oluşudur.

Komünist Enternasyonal’in Dördüncü Kongresinin «sömürge ve yarı—sömürgelerdeki devrimci hareket üzerine tezler»inde belirttiği gibi, emperyalizm girdiği ülkede «ilk önce bir önceki sosyal yapının egemen tabakalarıyla, feodal ağalar, tüccar ve tefeci burjuvazi ile halkın çoğunluğuna karşı ittifak kurar. Her yerde emperyalizmin gerici müttefiklerinin varlığının temeli olan bütün kapitalizm öncesi sömürü biçimlerini (özellikle köylerde) muhafaza ve devam ettirmeye çalışır.»

Görüldüğü gibi bizim gibi ülkelerde gelişen, emperyalizmin uzantısı nitelikteki komprador kapitalizmi ile feodalizm arasında uzlaşmaz bir çelişme yoktur. Çünkü bunların ikisi de üretici güçlerin gelişmesinin önünde engeldirler, bu yüzden de birbirlerini tasfiyeye yönelmedikleri gibi aksine yaşatmaya çalışırlar. Ülkemizde emperyalizm ve feodalizmle uzlaşmaz çelişmesi olan bir milli kapitalizm de vardır, ama bu kapitalizm, emperyalizm ve feodalizmin baskısı altında gelişmemiş ve güdük kalmıştır. Bu yüzden de yarı—sömürge, yarı—feodal bir ülkede hakim bir nitelik kazanamaz. Bizde emperyalizm, komprador kapitalizm, buna bağlı tefeci ticaret burjuva-

zisi ve feodal kalıntılar; bunların hepsi «eski»nin temsilcileridir. «Yeni»yi ancak bunlara karşı olanlar temsil eder. «Eski»nin temsilcileri içinde bir dönem feodalizm bir dönem komprador kapitalizm hakim olmuş olabilir. Bu durum ülkenin niteliğini değiştirmez.

Emperyalizm çağına girilmesiyle birlikte üç tip ülke oluştu: Bunlardan birincisi, emperyalist metropol ülkelerdi; ikinci tip ülkeler ise emperyalizm çağı gelmeden önce değişen ölçülerde milli bir sanayi kapitalizmi oluşturmuş ama evrimini (başka bir deyişle burjuva demokratik devrimi) henüz tamamlamamış, «bağımlı» az gelişmiş kapitalist ülkeler, üçüncüsü ise finans kapitalin ağına düştüklerinde kendi kapitalizmlerini henüz geliştirmeye başlamamış sömürge ve yarı—sömürge geri tarım ülkeleri.

Lenin bu durumu şöyle ifade ediyor:

«Avrupa'da bağımlı ulusların büyük çoğunluğu (ama hepsi değil, Arnavutlar, Rusya çevresinde bulunan bir çok halklar (hariç—H.K.) (*) kapitalist bakımdan sömürgelere kıyasla daha gelişmiştir. Ama ulusal baskıya ve ilhaklara karşı direnişi güçlendiren de budur! Asıl bu yüzdendir ki, Avrupa'da siyasî koşullar ayrılma kurumu da dahil, ne olursa olsun, kapitalizmin gelişmesi, sömürgelerdekinden daha güvenlidir... Hiç kuşkusuz, kapitalizm, Polonya'da, Finlandiya'da, Ukrayna'da, Alsas'da, üretici güçleri Hindistan'dakinden, Türkistan'dakinden, Mısır'dakinden ve öteki salt sömürge bölgelerinden çok daha güçlü, çok daha hızlı ve daha bağımsız olarak geliştirmektedir. Meta üretiminin hüküm sürdüğü bir toplumda, sermaye olmadan hiç bir bağımsız

(*) Sözü edilen Rusya çevresindeki bu halkların istisnaları, «... sınırlı kapitalizm döneminin şu ya da bu derecesine geçmiş bulunan Ukrayna, Beyaz Ruslar, Azerbeycan'ın bir bölümü, Ermenistan» (Stalin, Ulusal Sorun ve Sömürgeler Sorunu, 264)

gelişme, genel olarak herhangi bir gelişme mümkün değildir. Avrupa'da bağımlı ülkelerin hem **kendi** sermayeleri vardır, hem de bunlar çok çeşitli koşullarla sermaye edinme olanaklarına sahiptirler. Sömürgelerin **kendi** sermayeleri ya da sözü edilebilecek kendi sermayeleri yoktur. Ve finans—kapital altında, siyasi bağımlılık koşulu dışında, hiç bir sömürge sermaye edinemez...» (Lenin Ulusların Kaderini Tayin Hakkı, s. 180)

İşte Rusya, daha çok bu ikinci kategoriye dahilken, Türkiye, üçüncü kategoriye dahildir. Ve hep öyle kalmıştır. İkinci kategoriye giren ülkelerde millî sanayi kapitalizmi, emperyalizm öncesinde şu ya da bu ölçüde geliştiği için bu ülkelerde feodalizm değişen ölçüde darbeler yemiş ve tasfiyeye uğramıştır. Ve kapitalizm, bu ülkelerde üretici güçleri, sömürge, yarı—sömürge ülkelere göre daha hızlı, daha bağımsız geliştirdiği için, bu gün de daha hızlı bir şekilde aşındırmaya devam etmektedir. Buna karşılık, sömürge ve yarı—sömürge geri tarım ülkelerinde feodalizm, feodal kalıntılar çok daha güçlü iken, aşınma çok daha yavaştır ve feodal kalıntılar gelişen komprador kapitalizminin yanısıra, kapitalist ilişkilerin üzerine yapışmış olarak yaşamaya, çok az istisna dışında hemen her yerde devam etmektedirler. Bu durumu, kurutulmamış bir bataklıkta yetişen otların üzerlerinde bataklığın çamurunu taşımalarına benzetebiliriz.

Türkiye'de geçmişte ve günümüzde bazıları, ülkenin eskiden yarı—sömürge, yarı—feodal bir ülke olduğunu ama, millî kurtuluş savaşından sonra komprador kapitalizminin tasfiye edildiğini, feodalizmin öldürücü darbeler yediğini, ülkede millî bir sanayi kapitalizminin geliştiğini ve bu «bağımsız» «millî» kapitalizmin, 1950'lerden sonra finans—kapitale boyun eğerek ona bağımlı hale geldiğini ama millî temelini de korumaya devam ettiğini iddia ediyor ve Türkiye'yi sanki ikinci kategoriye dahil bir ülkeymiş gibi ele alıyorlar. Bunlar Şefik Hüsnü'den, H. Kıvı-

cımlı'ya ve M. Belli'den, B. Boran'a kadar uzanan kaşarlanmış oportünist ve revizyonistlerdir. Bunların sadık bir takipçisi ve çömezi olan Aydınlık oportünizminin başı da, eskiden açık olarak şimdilerde ise üstünü örterek aynı şeyleri savunmaktadır. Bu iddia boş bir safsatadan başka bir şey değildir. Türkiye, yarı—sömürge, yarı—feodal yapıyı hiç bir zaman kıramamış geri bir tarım ülkesidir. Ve bu tip bir ülkenin de köklü bir halk devrimi olmadan söz konusu çerçeveyi kırdığı şimdiye kadar görülmemiştir.

Şimdi Halkın Birliği'nin Türkiye'yi nasıl gördüğünü, onun yaptığı sosyo—ekonomik tahlilleri ele alarak anlamaya çalışalım. Göreceğiz ki, Halkın Birliği genel planda ne kadar tersini söylesen söylesin Türkiye'yi henüz emperyalizmin çemberine girmemiş ikinci kategoriye dahil bir ülke gibi görmekte ve bu bakış açısının zorunlu kıldığı gibi, üretici güçlerinin gelişmesinin önündeki engelleri sübjektivist tahlilleriyle bir bir yok etmektedir. Türkiye'de feodalizmin Prusya tarzı tasfiye edilebileceği görüşü bu yaklaşımın bir sonucudur.

Halkın Birliği, ülkemizin yarı—feodal olmadığı iddialarına dayanak teşkil etmesi için Mao Zedung'dan şu alıntıyı yapıyor:

«Kapitalist toplumda, kapitalizmin eski feodal çağdaki tali durumu değişmiş, kapitalizm hakim duruma geçmiştir. Buna uygun olarak toplumun feodal niteliği de kapitalist niteliğe dönüşmüştür. Yani kapitalist çağda, daha önce hakim durumda olan feodal güçler tali bir duruma gelmişler ve yavaş yavaş ölüp gitmişlerdir.» (HB, S.5, Aynı yazı)

Halkın Birliği, bu alıntıya dayanarak, bugün ülkemizde de kapitalizmin hakim duruma geçtiğine göre, buna uygun olarak feodal ya da yarı—feodal olmaktan çıktığını, **niteliğinin değişerek**, kapitalist bir toplum haline geldiğini, feodal güçlerin yavaş yavaş ölüp gitmekte olduğunu savunmaktadır.

Mao Zedung, burada toplumların gelişmesine tarihi olarak bakarken, meseleye emperyalizm ve bunun doğurduğu bir sürü olguyu gözönüne almadan genel bir planda yaklaşmaktadır. Ama HB için bunun hiç bir önemi yok. O, ülkemize tıpkı, Lenin'in 1900'lerin başında Rusya'ya baktığı gibi bakmakta ve günümüz Türkiye'sinde **temel çelişme** olarak, sanayi kapitalizmi ile, feodalizm arasındaki uzlaşmaz bir çelişki olduğu noktasından hareket etmektedir. Bu bakış açısı şurada da olduğu gibi yansıyor:

«... Feodalizmle, komprador kapitalizmi arasındaki çelişmenin **çözümü**, birinin diğerini devrimci bir tarzda mücadele ederek tasfiyesi biçiminde değil, onu süreç içerisinde kaçınılmaz bir biçimde yavaş yavaş değişikliğe uğratarak dönüştürmesi biçiminde olmaktadır.» (HB, s. 5 Aynı yazı)

Feodalizmle, komprador kapitalizmi (siz HB'deki «komprador kapitalizmi» kavramını, «sanayi kapitalizmi» biçiminde okuyun) arasında, bunların birbirlerini tasfiyeye yöneldikleri uzlaşmaz bir çelişme vardır ve bu çelişme komprador kapitalizminin feodalizmi, «kaçınılmaz bir biçimde» yavaş yavaş değişikliğe uğratarak dönüştürmesiyle **çözümünecektir**. Yaklaşım bu olunca komprador burjuvaziyi de üretici güçlerin gelişmesinden menfaati olan devrimci sınıflar arasına katmamız gerekiyor. Çünkü, tarafların birbirini tasfiyeye yöneldiği uzlaşmaz çelişmeler ancak üretici güçlerle üretim ilişkileri arasındaki çelişmeye tekabül ederler. Çelişmenin yavaş yavaş ya da tek bir darbeye çözümlenmesi, işin özüne ilişkin bir mesele değildir. Halkın Birliği, Aydınlik oportünizmini «eleştiriyor», ama bunu yaparken, tam da ona (ve şu sıralar onun elindeki en kıymetli silah olan «Üç Dünya Teorisi» ne) göre biçilmiş kaftan olan tahliller yapıyor. Halkın Birliği, bu teorinin kabulü ya da reddini, teferruata ilişkin bir mesele olarak görmemelidir.

Halkın Birliği'nin bu bakış açısını, reformculuğa ka-

pıyı açan bir bakış açısı olarak nitelendiren haklı bir eleştiriyeye verdiği cevap ise, onun nasıl vahim bir yanılığında olduğunu gösteren başka bir kanıttır.

«...Yapılması gereken tek şey feodal kalıntıların devrimle tasfiyesini savunmaktır. Ama gerçekleşmesini savunmadığımız bir kapitalistleşme sürecinin varacağı noktayı belirtmek niçin reformculuk olsun? **Aynı kaba mantık Lenin'e de pekala reformcu diyebilir.**» (HB. S. 10, Eleştiriler Gerçeğe Dayanmalıdır)»

Daha önce söylediklerimizin ışığında, Lenin'in, Rusya'nın somut şartlarını gözönüne alarak yaptığı bir sosyo—ekonomik yapı tahlilinin, ona uymayan farklı koşullara **aynen** uygulanmaya kalkışıldığında reformculuğa nasıl yol açacağını anlamak güç olmasa gerek. Lenin'i hiç de reformcu yapmayan bir yaklaşım, Halkın Birliği'nin pekala bir reformcu haline getirebilir. Tıpkı, emperyalizm çağında milli meseleye, Marksizmin emperyalizm—öncesi bir yaklaşımıyla bakmakta ısrar edenleri, Stalin'in, devrimle çözümlenebilecek bir meseleyi «anayasal bir sorun» haline indirgemekle suçlaması gibi.

Halkın Birliği şöyle sözler de söylüyor:

«Türkiye'de kapitalizmin gelişme süreci, esas olarak komprador kapitalizmin gelişme sürecidir ve kapitalizmin bu niteliği, sürecin oluşumuna özellikle, iç dinamiğiyle kapitalist gelişmeyi yaşayan ülkelerdeki kapitalist gelişme sürecinden farklılıklar kazandırır...» (HB, S.7, Aynı yazı)

Bu sözlere bütünüyle katılıyor ve Halkın Birliği'nin tahlillerinde bu farklılıkları bulmaya çalışıyorsunuz, ama boşuna. O, tıpkı «emperyalizmin varlığı ve komprador kapitalizmi feodalizme rağmen değil onunla ittifak halinde, onunla birlikte bulunmaktadır» dedikten sonra, nasıl komprador kapitalizmi ile feodalizmi uzlaşmaz bir çelişmeye içine atıyor ve birini diğerine tasfiye ettirerek bu çelişmeyi çözümlenemeye çalışıyorsa, burada da yukarıdaki sözlerin hemen ardından şunları söyleyebiliyor:

«Biz, ticarî ve tefeci sermayenin günümüz Türkiye'-sinde esas rolünün farklılaşmada etken ve itici güç olduğunu, bu sermaye şekillerinin **sanayi sermayesine** bağlanmakta olduğunu, eski üretim biçiminin yerine, kapitalist üretim biçiminin geçmesi rolünü oynadığını söylüyoruz.»

«Bu sonuca varırken şu tespitlere dayanıyoruz. Tüccar ve tefeci sermaye ülkemizde bağımsız küçük yerel pazarlarla sınırlı olmaktan çıkmış, küçük yerel pazarları birleştiren **ulusal pazarın** bir unsuru haline gelmiştir. Yani tüccar ve tefeci sermayesi esas olarak bankalar, ticari işlemler vb. yoluyla **büyük sanayi rejimine bağlanmıştır. Ticarî ve tefeci sermaye giderek sanayi sermayesinde, yani kapitalist üretime bağlanmaktadır.**» (HB, S. 9, Aynı yazı)

Bu söylenenleri eleştirmeye girmeden önce tefeci tüccar sermayesinin niteliği ve kapitalizmin gelişme süreci içindeki fonksiyonları üzerinde kısaca duralım.

Tefeci, ticaret sermayesi sınıfsız toplumun dağılmasıyla birlikte ortaya çıkmış ve köleci ve feodal toplumlar da da varolmuştur. Feodal toplumun küçük yerel pazarlarının efendisi olan tefeci tüccar sermaye, sanayi sermayesinin 'tarih öncesi'ni teşkil eder. Meta ekonomisi ve kapitalizmin gelişmeye başlaması ve ulusal bir pazarın teşekkülü sürecine girilmesiyle birlikte, tefeci tüccar sermayesi, adım adım sanayi sermayesine dönüşmeye ve ona bağlanmaya başlar. Böylece daha önce üretici güçlerin gelişmesinin önünde bir engel ve köylülüğün farklılaşmasını geciktiren bir etken iken, kapitalizmin gelişmesinin ve köylülüğün farklılaşmasının bir unsuru haline gelir. Ancak bu gelişme esas olarak emperyalizm çağı öncesinde milli sanayilerini kurmaya başlamış olan ülkeler için söz konusudur.

Örneğin Lenin, 1900'lerin başlarında Rusya'da görülen bu gelişmeyi şöyle anlatıyor:

«Tüccar ve tefeci sermayesi ile köylülüğün farklılaşması arasında ne ilişki vardır?... Tefecilik farklılaşmada

bir etken ve bir itici güç müdür yoksa bu farklılaşmayı ge-
ciktirmekte midir?

«Önce sorunun teoride nasıl konduğuna bakalım. Kapital'in yazarınca yapılan kapitalist üretim tahlilinde, bildiğimiz gibi, tüccar ve tefeci sermayesine çok büyük bir önem verilmiştir. Marks'ın bu konudaki görüşünün temel noktaları şunlardır. (1) Bir yandan tüccar ve tefeci sermayesi, öte yandan ise sınıai sermaye (yani ister tarımda ister sanayide olsun, üretime yatırılan sermaye), tek tip iktisadi olguyu yansıtır; bu olgu, karla satmak için meta satın almak şeklinde, bir genel formülle ifade edilebilir, (2) Tüccar ve tefeci sermayesi, her zaman tarihsel olarak sanayi sermayesinin oluşumundan önce gelir, ve mantıken, bu oluşumun **zorunlu** öncülüdür. Ama kendi başarılarına ne tüccar sermayesi, ne de tefeci sermayesi, sınıai sermayenin (yani kapitalist üretimin) doğuşu için yeterli öncülü temsil etmezler; bunlar, her zaman eski üretim biçimini yıkıp, onun yerine kapitalist üretim biçimini geçirmezler; kapitalist üretim biçiminin oluşumu, «tamamen, tarihi gelişme aşamasına ve bu aşamaya eşlik eden koşullara bağlıdır». «Bunların (tefeci sermayesi ve ticari sermaye), «eski üretim biçimini ne dereceye kadar yıkacakları, sağlamlıklarına ve iç yapılarına bağlıdır. Ve bu yokolma sürecinin nereye varacağı, başka bir deyişle, hangi yeni üretim biçiminin eskisinin yerini alacağı, ticarete değil eski üretim biçiminin kendi niteliğine bağlıdır». (3) Tüccar sermayesinin bağımsız gelişimi, kapitalist üretimin gelişme derecesiyle ters orantılıdır...

«Dolayısıyla, Rusya'ya uygulanmış biçimiyle, yanıtlanması gereken soru şudur: Tüccar ve tefeci sermayesi, sanayi sermayesine bağlanmakta mıdır? Ticaret ve tefecilik, eski üretim biçimini parçalarken, onun yerine kapitalist üretim biçiminin mi, yoksa başka bir sistemin mi geçmesine yol açıyor... Eğer, kırsal bölgelerimizdeki sermaye, toprak köleliği ve tefecilikten başka bir şey yaratabi-

lecek durumda olmasaydı, üretime ilişkin verilerden, köylülükteki farklılaşmayı, bir kır burjuvazisinin ve kır proletaryasının oluşumunu çıkaramazdık... Son olarak, yukarıda incelenen verilerden şu önerme çıkar: kırsal bölgemizdeki tüccar ve tefeci sermayesinin bağımsız gelişimi, köylülükteki farklılaşmayı geciktirir. Ticaretteki gelişme, kıyı kente yaklaştırarak, ilkel köy pazarlarını yok ederek, köy dükkanlarının tekeli yıkarak ilerledikçe, ve Avrupa ölçülerine uygun kredi biçimleri, köy tefecisinin yerini alarak geliştikçe, köylülükteki farklılaşma da daha çok derinliğine ilerler...» (Lenin, R.K.G. s. 164... 166)

İşler burada bitmiyor, ama Halkın Birliği tam da bu noktada çakılıp kalıyor. Ona göre Türkiye’de bir sanayi kapitalizmi gelişmekte, tefeci ve ticaret sermayesi «sanayi sermayesi»ne bağlanmakta, ülkemizde küçük, yerel pazarlar dağılırken, «ulusal» bir pazar teşekkül etmekte ve bu şartlarda tefeci ticaret sermayesi kapitalist gelişmenin (elbette bu da sanayi kapitalizmdir) bir etkeni haline gelmiş olduğu için **üretici güçlerin gelişmesini teşvik eden bir unsur durumunda bulunmaktadır.**

Ama «Halkın Birliği... ülkemizde gelişen kapitalizmin komprador karakterde olduğunu sürekli gözönünde bulunduruyoruz» diyordu. Bunu nasıl yapıyor? Kimi zaman yukarıdaki tabloyu aynen çizdikten sonra «sanayi sermayesi» yerine «komprador sermaye» kelimesini koyarak.

«Bir de sermayenin ilkel şekillerinden tefeci tüccar sermayesini değerlendirme konusu var. Eğer tefeci tüccar sermayesi sermayeye, üretime bağlanmamışsa ve bağımsız bir gelişme gösteriyorsa, böyle durumlarda sınıf farklılaşmasını, dolayısıyla kapitalizmin gelişmesini engelleyici nitelik taşır ve yarı—feodal yapının bir unsuru sayılmalıdır. Fakat tefeci tüccar sermayesi, sermayenin bu ilkel şekli bağımsız gelişme yerine **üretime** bağlanmaktaysa, bu durumda sınıf farklılaşmasını hızlandırır, **kapitalist gelişmenin** bir etkeni olur. Bu durumda tefeci tüccar ser-

mayesi üretimin kapitalist teşkilatına bağlanır ve o yapının bir unsuru haline gelir.

«Ülkemizde tefeci tüccar sermayesi esas olarak komprador kapitalizmini geliştirici bir nitelik taşımaktadır ve **komprador sermayeye** bağlanmıştır. Yarı—feodal yapıyla bütünleştiği durumlar da vardır. Ancak bu talidir.» (HB, S.1)

Tefeci ticaret sermayesi yine **üretim**e bağlanmakta ve **kapitalist gelişmenin** etkeni olmaktadır. Halkın Birliği bu üretici sermayeye bazan sanayi sermayesi diyor, bazan da ülkemizde gelişen kapitalizmin komprador niteliğini «gözönünde bulundurarak» komprador sermaye. Ama bu, «komprador sermaye» de yarı—feodal yapıyı tasfiye edici bir sermaye olduğundan onunla bütünleşen tefeci ticaret sermayesi de yarı—feodal yapının bir unsuru olmaktan çıkıyor, anti—feodal bir özellik kazanıyor.

Oysa durum tamamen farklıdır. Lenin yukarıda aktardığımız satırları yazdıktan sonra, kapitalizmin yeni bir aşamaya geçmesiyle birlikte dünyanın yeni bir çağa girdiği gözlemlendi. Bu tekellerci kapitalizm, emperyalizm çağıydı. Kapitalizmin bu yeni aşamaya geçmesiyle birlikte eskiden ilerici, üretici gelişmenin bir unsuru olan, rekabetçi, milli, sanayi kapitalizmi, her alanda tam bir gericiliğin temsilcisi, üretici güçlerin gelişmesinin önünde engel teşkil eden, çürüten, asalak ve can çekişen bir kapitalizm olan tekellerci kapitalizm haline geldi. Sermaye dünyaya gözlerini küçük tefecilikle açmıştı. Daha sonra gelişmesinin belli bir evresinde, canlı, üretici ve her yerde gelişmenin bir etkeni olan sanayi sermayesine dönüştü. Şimdi ise artık bu sanayi sermayesi, banka sermayesiyle içiçe geçiyor, kaynaşıyor, ilerici özelliklerini yitiriyor ve küçük tefecilikle başladığı hayatını büyük tefecilikle sona erdireceği bir aşamaya girmiş bulunuyordu. Bu gelişmelerle birlikte tekellerci kapitalizm bir dünya sistemi haline geliyor, teşekkül etmiş olan ulusal pazarları, ulusal ekonomileri tek bir dün-

ya ekonomisi zincirinin halkaları olarak birbirine bağıyor, bu gelişmenin olmadığı sömürge, yarı—sömürge ülkelerde ise kapitalizm öncesi, gelişmenin önünde zaten ayakbağı olan eski feodal toplumun hakim tabakalarıyla ittifaka girerken bu ülkelerde yine emperyalist dünya ekonomisinin bir parçası olan, sömürge, yarı—sömürge ve yarı—feodal ekonomiler şekillendiriyordu.

Komninternin 4. Kongresinin tezlerinden daha önce aktardığımız pasajda, söylendiği gibi emperyalizm, girdiği sömürge ve yarı—sömürge ülkelerde «...ilk önce bir önceki sosyal yapının egemen tabakalarıyla, feodal ağalar, **tüccar ve tefeci burjuvazi** ile halkın (yani üretici güçlerin gelişmesinde menfaati olan geniş yığınların—HK.) çoğunluğuna karşı» ittifak kuruyor ve üretici güçlerin gelişmesinin önünde bir engel haline geliyordu. Daha sonra, sömürge ya da yarı —sömürge ülkeye finans—kapital (yani çürüten, asalak, tefeci bir karakter taşıyan tekelci sermaye) ihracı temeli üzerinde kendi uzantısı niteliğinde bir komprador tekelci kapitalizmin gelişmesine yolaçıyor, böylece tefeci—ticaret sermayesi, sanayi sermayesine değil, komprador sermayeye (finans—kapitale) bağlanıyor, üretici güçlerin gelişmesinin bir etkeni haline hiçbir zaman gelemeyen, feodalizmden hiçbir zaman kopamadan yarı —feodal yapının bir unsuru olarak kalıyor.

Halkın Birliği'nin iddiasına göre, tefeci—ticaret sermayesi sanayi sermayesine bağlanıyor ve böylece yarı-feodal yapının bir unsuru olmaktan çıkıyor, onu tasfiyeye yöneliyor. Oysa Mao Zedung, yarı sömürge, yarı-feodal Çin'de gerçekleşen tefeci ticaret sermayesinin komprador sermayeye bağlanmasının başka sonuçlar doğurduğunu söylüyor:

«Feodal zamanların kendine yeterli tabii ekonomisinin temelleri yıkılmıştır. Fakat feodal sömürü sisteminin temeli olan, köylülerin toprakağası sınıfı tarafından sömürülmesi, hem olduğu gibi korunmuş, hem de **bu sömürü komprador ve tefeci sermayesinin sömürüsüne sıkı sı-**

kıya bağılı olduğundan, Çin'in, sosyal ve iktisadi hayatını açıkça hakimiyeti altında tutmaya devam etmiştir.» (Mao Zedung, Seçme Eserler CII. s. 312)

Stalin, aynı sorunu troçkistlerle tartışırken şunları söylüyordu:

«Çin kırında ticaret kapitalizmi var mıdır? Evet vardır. Ve ticaret kapitalizmi yalnızca varolmakla kalmamakta köylünün kanını, herhangibir derebeyinden hiç de aşağı kalmadan emmektedir. Ama bu ilkel birikim cinsindeki ticaret kapitalizmi, Çin kırında feodal derebeyinin, toprak ağasının hakimiyetiyle garip bir şekilde birleşmiştir ve ikincisinin köylüleri sömürmek ve ezmek için kullandığı orta çağ metodlarını kullanmaktadır.

«Radek'in hatası, onun bu özelliği, feodal kalıntıların hakimiyetinin Çin kırındaki ticaret kapitalizminin varlığı ile bu birleşmesini, köylülüğü sömürmek ve ezmek için kullanılan orta çağ metodlarının korunmuş olmasıyla bir arada kavramamış olmasıdır... Toprak sahibi olan bazı militaristlerin aynı zamanda sınai işletmelerin de sahipleri olmaları gerçeği, temeldeki hiçbir şeyi değiştirmez. Eskiden Rus toprak ağalarının çoğu da fabrikalara ve sınai işletmelere sahiptiler, ancak bu, onların feodal kalıntıların temsilcileri olmalarını engellemiyordu.» (Çin Devrimi ve Türkiye Üzerine—s. 82—83)

Halkın Birliği, burada söylenenlerin karşısına, Stalin'in bahsettiği olgunun, iç pazarın teşekkül etmediği bir dönemde, küçük yerel pazarların efendisi tefeci ticaret sermayesi için geçerli olduğunu, burada sözkonusu olanın komprador sermayeye (HB'ye göre sanayi sermayesi) henüz bağlanmamış bir tefeci—ticaret sermayesi olduğunu iddia ederse, bir kez daha yanılır. Çünkü o tarihte Çin'de, iç pazar hangi ölçülerde teşekkül etmiş olursa olsun, (zaten iç pazarın teşekkülü anlık bir mesele değil, bir süreçtir.) Stalin burada **ticaret kapitalizminden** bahsetmektedir. Yani komprador sermayeye bağlanmış ve **kapitalizmin**

bir unsuru haline gelmiş olan tefeci ticaret sermayesinden, Ama zaten bu kapitalizmin (komprador kapitalizmin) kendisinin feodalizmi tasfiye etmek diye bir meselesi olmadığından, elbette ona bağlanan eski feodal yapının bir unsuru olan tefeci—ticaret sermayesinin de böyle bir meselesi ve fonksiyonu olmayacaktır.

Halkın Birliği, üretici güçlerin önündeki engelleri, onları yok sayarak devirmeye öylesine karardır ki, toprak ağalığı (ve feodalizmin tasfiye edilmediği koşullarda zengin köylü ekonomisinin) aynı zamanda feodalizmi de temsil ettiğini kabul etmemek için elinden geleni yapmaktadır.

Halkın Birliği'ne göre bugün ülkemizde, «feodal ağa», «kapitalist çiftlik sahibi» haline, feodal malikane, Prusya yolundan salt kapitalist tarım işletmesi haline dönüşebilir. Bu, ülkede bir toprak devrimi ya da sanayi devrimi olmadan feodalizmin yok olup gidebileceğini iddia etmektedir. Ve Halkın Birliği de bundan başka bir şey yapmıyor. Ona göre toprak ağalığı ekonomisinin serflik kalıntılarının temel direği olması ve feodal malikanelerin bizim gibi ülkelerde, parçalanmadıkça gelişmiş bir kapitalizmi temsil edemeyeceği (çünkü gelişmiş kapitalizm feodal kalınlardan arınmış saf kapitalizmden başka bir şey değildir.) boş bir sözden ibarettir.

Halkın Birliği, aynı şekilde, Mao Zedung'un Çin'deki eski ve yeni tipte zengin köylülerden bahseden sözlerini alıp, spekülatif yorumlara girdikten sonra (*) Türkiye'de gelişen zengin köylülüğün ikinci tipte bir zengin köylülük olduğunu iddia ederek, bu köylülerin çalıştırdıkları işçiler

(*) Bu yorumun özü şudur: Eski tip zengin köylülük, ülkeye emperyalizm girince kapitalizmin değil de feodalizmin güçlendiği geçici bir dönemin ürünüdür. Yeni tip zengin köylüler bunlardan farklıdır ve feodal, yarı - feodal sömürü yapmaz aksine, feodalizmi tasfiye ederler.)

üzerinde yarı feodal sömürü yapmadıklarını savunuyor. Bu duruma bağlı olarak da tarım işçileri üzerinde ekonomi dışı zorun uygulanmadığını söylüyor. Ve Aydınlık oportünistlerine karşı bir kere daha yanlış yerden hücumu geçiyor.

Bu konuyla ilgili olarak daha önce söylediklerimize şunları da ekleyebiliriz:

Lenin, kapitalistlerin «kapitalizm öncesi üretim yöntemlerinin avantajlarından yararlanma çabalarının kapitalizmin gelişmesini geciktiren» bir etken olduğundan bahseder. O bu konuda şunları söylüyor:

«Sanayide işçilerin koşulları, tarımdaki işçilerinkinden daha iyidir. (Çünkü tarımda kapitalizmin baskısına bir de **kapitalizm öncesi sömürü biçimlerinin baskısı** eklenmektedir.)» (Lenin R.K.G.)

«Organik doğanın tutuculuğu», basitçe, tarımsal gelişmeyi özellikle engelleyen toplumsal koşulları anlamak yeteneğinden yoksun olan gerici küçük burjuvazinin söz!ü kaçamağıdır. Bu toplumsal koşullardan ilkin, tarımdaki serflik kalıntılarının, **tarım işçilerinin hak eşitsizliğinin** (hak burjuva hak eşitliğidir. Bunun olmayışı yalnızca ekonomi dışı zorun hala ortadan kalkmamış olduğunu gösterir—HK) ve buna benzer durumların oluşturduğunu...» (Lenin, Tarım Sorunları s. 221, abc)

«Ama özgür ve «yarı—özgür» (Bay Karişcev'in kullandığı bir ifade) emek arasındaki fark, ödemedeki farklılıkla bitmiyor. Çok büyük önem taşıyan bir durumda, bu ikinci emek biçiminin, her zaman, kiralanan kişinin, kendisini kiralayana, kişisel bağımlılığını öngörmesidir, her zaman, iktisadi baskı dışındaki baskı'nın az ya da çok sürdürülmesini öngörmesidir.» (Lenin, R.K.G. s. 180)

Bu alıntıları yorumlamaya gerek bile yok.

Bütün bu yaklaşımının bir ürünü olarak, Halkın Birliği, emperyalizm ile feodalizm arasındaki ilişki konusunda da şunları söylemektedir:

«Emperyalizm feodalizmi, **devrimci bir tarzda tasfiye**

gibi bir rol oynamamaktadır, oynayamaz.» (HB s. 6—aynı yazı) Yani devrimci olmayan bir tarzda tasfiye edebilir. (!). Böylece de ülke emperyalizm sayesinde Prusya yolundan feodalizmden kurtulmuş olur (!) Halkın Birliği burada, «Ama biz devrimci yolu savunuyoruz» diyecektir. Onların «devrimci yolu» savunduklarını biliyoruz. Ama emperyalizmle birlikte **aynı hedefe** (farklı yollardan da olsa) yönelmiş olmaları başlı başına düşündürücü bir durum değil midir? Lenin, liberal burjuvazi feodalizmin tasfiyesinde devrimci, biz ise devrimci yolu savunuyoruz, diyordu. Ama bunu derken, devrimin, bu aşamasında liberal burjuvaziyi ve onun temeli olan sanayi kapitalizmini tasfiye gibi bir hedefleri olmadığını da belirtiyordu. Çünkü bu kapitalizm, üretici güçlerin gelişmesinin önünde engel durumunda değildi, aksine onunla **aynı hedefe** (ama farklı yollardan) yöneldiklerini de açıkca söylüyordu. Bu onu reformist, vs. yapmıyordu. Çünkü bu **gerçek duruma dayanan** bir tesbitti. (Daha önce Rusya'nın yapısı ile ilgili söylediklerimiz hatırlansın).

Sonuç olarak; Prusya tarzı geçiş iddialarının yol açacağı bazı siyasî sonuçlar şunlardır:

Halkın Birliği, Ulusal Demokratik Halk Devriminin özü toprak devrimidir diyor. Bu, demokratik devrimin özünü toprak meselesi teşkil eder demektir. Peki toprak meselesi ya da köylü meselesi nedir? Bu tam da, tarımda feodalizmi ya da feodal kalıntıları tasfiye meselesidir. Eğer emperyalizm, (ve komprador kapitalizm) bu meseleyi, devrimci olmayan bir biçimde de olsa halledebilirse, o zaman demokratik devrimin özü gerçekleşmiş demektir. Bir devrim özü itibariyle gerçekleşmişse, yerini esas olarak ondan sonra gelen devrim aşamasına, sosyalist devrim aşamasına bırakması gerekir. Halkın Birliği'nin iddialarından çıkarılacak tek tutarlı sonuç budur. Ve Boran revizyonizmi, bunun yalnız olabirliğini değil, olduğunu, bugün önümüzdeki devrim aşamasının sosyalist karakter taşıdığını

söylemektedir. O halde Halkın Birliği'ne soruyoruz: Boran revizyonizminin bu konudaki hatası, **henüz** gerçekleşmemiş olan bir şeyi gerçekleştirmiş olarak göstermekten mi ibarettir?

Stalin; «Troçkinin temel hatası» diyor, «Çin devriminin anlamını ve niteliğini kavramamasındadır. Komün-tern'e göre, bugün, Çin'de toprak devrimine yol açan başlıca baskı ve tahakküm etkeni, **feodalizmin kalıntılarıdır**. Komintern'e göre, Çin köyünde feodalizmin kalıntıları ve bu kalıntıların üzerinde Sutsunları, valileri, generalleri, her türlü Çan—Zo—lin'leriyle yükselen bütün militarist — bürokratik üst yapı, bugünkü toprak devriminin üzerinde yükseldiği ve geliştiği temeli oluşturur.» (MDD—s. 96)

Stalin, emperyalizmin feodalizmi tasfiye edebileceğini iddia eden (tabii devrimci olmayan yoldan!) ve Çin devriminin millî—burjuva niteliğe sahip olmasının esas nedenini «Çin kapitalizminin üretici güçlerinin karşısına Çin devletinin emperyalist ülkelere **gümrük bağımlılığının** dikilmesi»nde gören Troçkiye şu sözlerle karşı çıkıyordu:

«...Burjuva demokratik devrim. Çin'de sadece feodal kalıntılara yönelmiyor. Aynı zamanda emperyalizmi de hedef alıyor.

«Niçin?

«Çünkü Çin'deki bütün mali ve askeri gücüyle emperyalizm, Çin'de feodal kalıntıları ve bunların bütün bürokratik—militarist üst yapısını **destekleyen, teşvik eden, geliştiren ve koruyan** güçtür.

«Çünkü, Çin'de feodal kalıntılar, aynı zamanda Çin'deki emperyalizme karşı devrimci bir mücadele verilmeden ortadan kaldırılamaz.

«Çünkü, Çin'deki feodal kalıntıları yok etmek isteyen herkes, elini mutlaka Çin'deki emperyalizme ve emperyalist gruplara karşı kaldırmak zorundadır.

«Çünkü, emperyalizme karşı kararlı bir mücadele yü-

rütmeden, Çin'de feodal kalıntılar parçalanamaz ve ortadan kaldırılamaz.

İşte bu nedenle Komintern, Çin'de burjuva demokratik devrimin aynı zamanda anti—emperyalist bir devrim olduğunu söylüyor.

«Dolayısıyla bugün Çin'deki devrim, devrimci hareketin iki kolunun, yani feodal kalıntılara karşı hareketle emperyalizme karşı hareketin bir birliğidir. Çin'deki burjuva demokratik devrim, feodal kalıntılara karşı mücadeleyle emperyalizme karşı mücadelenin bir birliğidir.» (MDD—s. 97)

Halkın Birliği (Bir yandan «siyasî demokrasi bir devrim meselesidir» diyor, bir yandan da, feodalizmin emperyalizm ve komprador kapitalizm tarafından «devrimci olmayan bir biçimde» tasfiye edilebileceğini savunuyor.

Oysa bir ülkede feodal kalıntıların bir devrim olmadan «Prusya yolundan» tasfiye edilebileceğini savunmak, siyasî demokrasinin bir devrim olmadan elde edilebileceğini savunmaktan başka bir şey değildir. Nitekim Boran revizyonizmi, bunun bugün böyle olduğunu, ülkemizde sınırlı ve kısıtlı da olsa, otuz yıldan beri yerleşmiş bir burjuva demokrasinin (siyasî demokrasi burjuva demokrasidir) var olduğunu savunuyor. Bu kendi içinde tutarlı bir bakış açısidir.

Lenin, «politik özgürlük kazanılmadan önce, köylülerin kendilerini feodal baskının en ağır ve en iğrenç biçiminden kurtarmayı başaracaklarını düşünmek **olanaksızdır**» diyor. Gerçek budur. Siyasî özgürlüğün değil, faşist—feodal gericiliğin hüküm sürdüğü yarı—sömürge, yarı—feodal ülkemizde, emperyalizme, komprador kapitalizme, ve feodal kalıntılara karşı gelişen bir halk devrimi olmadan ne siyasî özgürlük kazanılabilir, ne de feodal kalıntılar tasfiye edilebilir. Bu doğrudur. Yanlış olan Halkın Birliği'nin ülkemizde feodalizmin; emperyalizm ve komprador kapitalizm tarafından «Prusya yolundan» tasfiye edilebileceği-

ni savunmasıdır. Bu iddia Halkın Birliği'nin genel planda bir takım söyledikleriyle çelişmekte ama ne yazık ki aynı zamanda onun ÷lkeye bakışının özünü teşkil etmektedir.

Halkın Birliği bu meselenin üzerine, devrimci proleter bir ruhla eğilmeli, siyasetlerinde revizyonizmi değil, Marksizm—Leninizmi geliştirmelidir.

SONSÖZ

Bu yazının amacı, Halkın Birliği'nin sosyo—ekonomik yapı tahlilleriyle ilgili söylediklerinin tümünün bir eleştirisini yapmak değildir. Tartışılacak daha pek çok konu, Türkiye'nin sosyo—ekonomik yapısına ilişkin somut araştırmaların geliştirilmesiyle birlikte olgunlaşacaktır. Ama önce araştırmaların hangi yöntemle yapılacağı ve ÷lkemizi Marksizm - Leninizmin ışığında nasıl ele almamız gerektiği konusu üzerinde bir anlaşmaya varmak gerekmektedir. Bugün pek çok araştırmacı, istatistikçi vs. Türkiye'nin sosyo — ekonomik yapısını araştırmakta, bu konuda şimdiye kadar pek çok araştırma, inceleme yayınlanmış bulunmaktadır. Bu araştırmacıların içinde kendine «sosyalist», «marksist», «komünist» vs. diyenler de vardır. Ama böylelerinin yaptıkları incelemelerden genellikle hiç de devrimci sonuçlar çıkmıyor. Bu noktada bizim Türkiye gerçeğini hangi yöntemle araştıracağımız önem kazanmaktadır; Marksist - Leninist yöntemle mi, revizyonist yöntemle mi, yoksa bir başka yöntemle mi?

Önce Marksizm - Leninizmi iyi kavramak, ve onu ÷lkemizin somut gerçeğine **nasıl** uygulayacağımızı bilmek gerekir. Biz önce bu konuda anlaşmalıyız. Bu yazının esas amacı, böyle bir anlaşmanın sağlanmasına yardımcı olabilmektir.

"Emperyalizm çağı geldiğinde, bizim ülkemizde, yani Türkiye'de ise, sözü edilmeye değer bir milli sanayi sermayesi yoktu. Milli kapitalizm gelişmemiştir. Ülkede kapitalizmi esas geliştiren uluslararası finans kapital oldu. Bu nedenle de gelişen kapitalizm, milli bir sanayi kapitalizmi değil, ülkeye ihraç edilen finans kapitalin genişletilmiş yeniden üretimi temeli üzerinde gelişen komprador tekelci bir kapitalizm niteliği taşıdı ve üretici güçlerin gelişmesinin önünde başından beri bir engel teşkil etti. Kuşkusuz finans kapital de ihraç edildiği ülkede kapitalizmi geliştirirken, üretici güçlerin de bir miktar gelişmesine yol açar, ama onun esas özelliği üretici güçlerin gelişmesinin önünde bir engel oluşudur."

TÜSTAV

7,5 Lira